

Spyflugan

drama efter Ethel Voynichs roman

av Christian Lanciai (2009)

Personerna:

Monsignore Montanelli, biskop, senare kardinal
Arthur Burton, senare Felice Rivarez, 'Spyflugan'
Gemma, egentligen Jennifer Warren, senare gift Bolla
Giovanni Bolla
Thomas Burton, Arthurs halvbror
Julia, hans hustru
Fader Cardi
tre poliser
polischefen
Enrico, fångvaktare

De sammansvurna:

Grassini
Fabrizi
Lega
Riccardo
Galli
Succone
Sandro Martini
Domenichino

Zita, zigenerska
en fängelsepräst
pilgrimer, allmänhet och soldater

Handlingen utspelar sig i Toscana 1833 och 1846.

Copyright © Christian Lanciai 2009

Akt I scen 1. I biblioteket i Pisa.

Montanelli Du anar inte hur glad jag är åt våra dagar tillsammans uppe i bergen, där vi fritt kunde umgås med naturens fullständiga skönhets och frihets fulländade intakta jungfrudom.

Arthur Ni har det här med jungfrulighet på hjärnan, padre.

Montanelli Det är det man lever för i kyrkan. Det är vad kyrkan är: en jungfru, som på intet sätt får befläckas eller kränkas. Den absoluta renheten är det absoluta idealet, och det finns inte bland människorna, bara i naturens fria renhet och i kyrkan.

Arthur Dock har människorna idealismer som ibland är lika rena och framför allt lika frihetssträvande som kyrkans.

Montanelli Ditt politiska engagemang skrämmer mig.

Arthur Det är ofarligt, fader, ty det måste segra. Vad har österrikarna i Italien att göra? Napoleon må ha varit en tyrann och inbilsk idiot, men han besegrade åtminstone österrikarna och drev Habsburgs stormakt i bankrutt. Det återstår ännu att köra ut de sista österrikarna ur Italien.

Montanelli Tror du då att Italien någonsin kan bli fritt, detta politiska kaos av olika småstater som alla strävar åt olika håll?

Arthur Redan Dante förutsåg ett enat Italien. Det går, om man befriar sig från inkräktare och tyranner och skapar en federation, där alla stater sköter sig själva men ingår i en union som alla omfattar.

Montanelli Som Amerikas förenta stater?

Arthur Precis.

Montanelli Problemet är, att Amerikas förenta stater bildades från ingenting och kom till från början, medan Italien drar på en börda av upplösande inbördeskrig sedan två tusen år.

Arthur Ingenting är omöjligt för en idealist.

Montanelli Jag vet att du har goda vänner där. Älskar du henne?

Arthur (tagen med överraskning) Hur vet du det?

Montanelli Det syns på dig på långt håll, min son. Dina ögon tindrar. Du är självlysande. Det strålar om dig. Du lyser av godhet. Din kärlek kan inte döljas, ingen kärlek kan, och jag vet med vem du umgås. Men är hon inte väl ung?

Arthur Hon är mogen för sin ålder.

Montanelli Har hon ens fyllt sjutton år?

Arthur Hon fyllde nyligen.

Montanelli Sjutton år är inte ens fullvuxen.

Arthur Men vi är av samma blod, hon och jag, samma vilda keltiska ursprung av irländska förfäder, som kanske var just de som byggde och bebodde de antika keltiska byar med stensättningar och allt som vi hittat uppe i bergen. Kelterna är äldre än germanerna och hade en högre kultur som var fredlig i motsats till germanernas, och de var vittberesta och företagsamma och hade kontakter med de äldsta indiska civilisationerna. Samma heliga tecken för framgång, perfektion och fulländning som funnits i den indiska kulturen sedan urminnes tider hade även kelterna, den gåtfulla uppåtvända svastikan, som står för elementens och människans eviga samverkan med naturen. Av detta folk kommer hon och jag, och vi slåss för samma sak här i Italien.

Montanelli Ni är då ett romantiskt äventyrarpar.

Arthur Ja, det är vi.

Montanelli Men har du inte rivaler? Hon är ju tillbedd av alla och så vacker att alla måste önska sig henne.

Arthur (mörknar) Jag har bara en rival.

Montanelli Den där Bolla?

Arthur Ja.

Montanelli Hur ställer du dig till honom? Har du låtit svartsjukan ta över vettet hos dig, eller har du resignerat?

Arthur Det är hennes sak att välja. Föredrar hon honom har jag ingenting att säga till om.

Montanelli De flesta vackra damer ser en sport i att spela ut sina kavaljerer mot varandra för att väga dem mot varandra och se vem som håller bäst.

Arthur Jag vägrar att slåss om en kvinna. Ingen kärlek är värd det. Det är djuriskt. Jag är inget djur, och min kärlek för henne är för ren för att låta sig förnedras av sådant.

Montanelli Det gläder mig, min son, att du med förnuftets distans har höjt dig över lustarnas självplågeri.

Arthur Har ni aldrig själv varit kär, padre?

Montanelli Alla har vi varit unga.
Arthur Ni medger att ni är mänsklig.
Montanelli Vår mänsklighet är vår dödliga begränsning och vår ursäkt och räddning för alla våra svagheter, som bara tilltar så länge vi lever tills vi dör, vanligen genom att de slutligen vinner över oss.
Arthur Även jag är mycket glad åt våra dagar uppe i bergen, och det smärtar mig att ni måste resa.
Montanelli Jag måste inte tacka ja.
Arthur Vad menar ni?
Montanelli Om jag väljer att stanna kvar skulle det innebära att jag deklinerar erbjudandet.
Arthur Varför skulle ni göra det?
Montanelli Jag är orolig för dig, Arthur. Du satsar ditt liv på ett osäkert kort som kan bli din undergång, då du inte känner dina fiender. Jag vill inte att något skall hända dig.
Arthur Jag kan inte svika mitt kall, fader, lika litet som ni kan det.
Montanelli Jag vet, men ditt kall är mera vanskligt. Kyrkan är trygg. Politiken är det inte.
Arthur Om dess sak är god och rättvis måste den segra.
Montanelli Men den kan komma att kräva många offer.
Arthur Jag är inte rädd.
Montanelli Men jag är det för din skull.
Arthur Res, fader. Ni kan inte tacka nej till att få ett biskopsdöme. Ni får inte missa en sådan chans för min skull.
Montanelli Du står mig närmast i världen, min son. Jag har följt dig hela vägen som din lärare och skyddsängel, för din mors skull, som jag aldrig kan glömma.
Arthur Det kan ingen av oss. För att ni blir biskop behöver ni inte förlora mig.
Montanelli Jag vädrar en fara som jag ej kan härleda eller identifiera men som jag fruktar att skall slå till om jag lämnar dig för Rom.
Arthur Det är lugnt, fader. Res med min välsignelse. Vi ses igen när ni kommer tillbaka.
Montanelli Du är så aningslös om livet. Ett enda ord, min son, och jag stannar här.
Arthur Res, fader. Jag kan aldrig förlåta mig annars.
Montanelli Ditt ord är min lag. En sak har jag i alla fall lyckats med. Jag har gjort en god katolik av dig.
Arthur Ja, det har ni, fader. Tack vare ert exempel är den mitt andra ideal, utan vilket jag knappast med något självförtroende skulle våga satsa på det första. Men med Gud i min hand och kyrkan som grund känner jag att vi måste segra.
Montanelli Jag kan bara önska dig lycka till även i de motgångar som måste komma, ty ni slåss ensamma och bräckliga mot en etablerad världsordning.
Arthur Med fredliga medel. Därför kan den inte nå oss.
Montanelli Inget vapen är farligare än Ordet.
Arthur Det är därför vi brukar det som det enda effektiva.
Montanelli Du är ung ännu och har en lång väg att gå. Jag tvivlar inte på din slutliga seger, men den kan bli dyrköpt, och inte alla har råd med priset.
Arthur Min envishet har råd med vad som helst.
Montanelli Så låter det alltid i början, innan de första räkningarna berövat en mer än vad man trodde att man hade.
Arthur Var inte pessimist, padre. Res till Rom och mottag ert biskopsdöme.
Montanelli Då ber jag bara att få anförtro dig i säkra händer. – Monsignore Cardi, detta är min lärjunge sedan många år, och jag har fullständigt förtroende för honom. Han kan hjälpa er med att hålla ordning i biblioteket – hans ordningssinne är exemplariskt.

Cardi Naturligtvis, padre. Jag är tacksam för all hjälp jag kan få då jag är ny här.
Montanelli Då är jag nöjd. – Du kan fortsätta som vanligt, Arthur, fastän jag är borta, med dina studier och efterforskningar. Och jag är snart tillbaka.
Arthur Och då hoppas jag vi kan fara upp i bergen igen.
Montanelli Det hoppas jag också. (*omfamnar honom*) Farväl, min son, och gör ingenting dumt, överilat eller oförsiktigt.
Arthur Ingen risk, fader.
Montanelli (*klappar honom och går*)
Cardi Jag har redan ett litet problem här som ni kanske kunde hjälpa mig med. Här har kommit in ett antal nya böcker...
Arthur Så gärna, padre. (*omhändertas av Cardi*)

Scen 2.

Gemma Jag är glad att du fick jobbet, Giovanni.
Giovanni Någon måste göra det.
Gemma Men vilken ära att få sköta det med risk för sitt liv!
Giovanni Det är för en god sak. Din vän Arthur hade skött det lika gärna och väl som jag.
Gemma Är du svartsjuk på honom för att han är min landsman?
Giovanni Jag vet inte var du står, Gemma. Vi älskar dig båda men respekterar dig för mycket för att vilja bråka om saken. Vi är för goda båda två för att slåss om en kvinna, då vi delar samma politiska idealism, som du också delar. Men vem av oss älskar du, om någon?
Gemma Jag håller av er båda.
Giovanni Det är inget svar.
Gemma Här kommer han. – Välkommen, Arthur! Vi har mycket jobb att göra.
Arthur Som om jag inte visste det. Det är därför jag är här. Gratulerar till utmärkelsen och ansvaret, Giovanni.
Giovanni Frågan är om det inte legat säkrare hos dig, då du har en så hög kyrklig beskyddare.
Arthur Han har rest till Rom.
Giovanni För att bli biskop. Utan tvekan avancerar han till monsignore och kardinal. Det är just en sådan beskyddare inom kyrkan vi skulle behöva.
Arthur Jag kan inte begära mer av honom än hans vänskap.
Giovanni Men den lär räcka långt och hela livet, som den gjort hittills.
Arthur Så god som vår sak är kan kyrkan inte annat än göra vad den kan för att beskydda oss.
Gemma Det känns säkert att ha dig och den på vår sida. Ingenting kan hända oss så länge Montanelli beskyddar dig. Så känns det.
Giovanni Jag försökte just få Gemma till att avslöja vem av oss hon älskar.
Gemma Måste jag välja? Kan jag inte få ha er båda?
Giovanni Då blir det bara vänskap.
Gemma Låt den räcka desto längre och hela livet. Vem kan för resten tänka på kärlek och familjeplanering och relationsintriger när vi har ett så viktigt jobb att sköta?
Arthur Klarar du av det ensam, Giovanni? Du vet att jag hjälper dig med vad som helst.
Giovanni Vi har några trogna medhjälpare. Med dem kan vi klara av vad som helst.
Arthur Det enda svåra är väl själva tryckningen, som måste ske i lönndom.
Giovanni Vår tryckpress är i säkerhet. Resten blir sedan lätt. Det enda vi behöver se upp för är spioner och angivare.
Arthur Misstänker ni någon?

Giovanni Nej.
Gemma Nej.
Giovanni Det enda vi gör som är mot lagen är vårt självsvaldiga praktiserande av tryckfrihet. Vårt ändamål och vår strävan därvidlag är så oskyldig och helig i sitt krav på frihet att bara idioter kan ha något emot det.
Arthur Och distributionen av pamfletterna? Det är viktigt att den genomförs skickligt.
Gemma Vi har tänkt på allt, Arthur. Vi tar inga risker. Allting är i förväg väl planerat. Myndigheterna kommer att vakna först när distributionen är genomförd.
Arthur Vad delegerar ni till mig?
Giovanni Det bästa du kan göra för oss, Arthur, är att försäkra oss om biskop Montanellis beskydd när han kommer tillbaka.
Arthur Är det allt?
Gemma Det vore mera värt än allting annat.
Arthur Han är ingen politiker.
Giovanni Han kan bli det.
Arthur Aldrig öppet.
Giovanni Makten är störst i hemlighet.
Gemma Och effektivast.
Giovanni Och säkrast. Och pålitligast.
Arthur Jag ska se vad jag kan göra.
Gemma Han är som en far för dig. Du kan få honom till vad som helst.
Arthur Jag har aldrig velat fresta honom.
Gemma Just därför kan du få honom till vad som helst.
Arthur Tills jag frestar honom.
Giovanni Vi räknar med dig, Arthur.
Arthur Det kan ni lugnt göra i alla lägen.
Giovanni Kom, Gemma. Vi har mycket att göra.
Gemma Vi ses senare, Arthur. (*går med Giovanni*)
Arthur Så får han arbeta med henne tillsammans hela natten, medan jag bara betraktas som användbar som skyddsängel, för att jag åtnjuter så stor respekt genom mitt nära umgänge med traktens mest ansedda och älskade präst. Skall jag då avskriiva henne som ouppnåelig? Han får rå om henne, men jag får bara älska henne genom längtan. Montanelli sade något om lustarnas självplågeri. Är det det jag erfar nu genom min oavvisliga svartsjuka, som sliter mig i stycken? Kan min själ uthärda detta och överleva? Det är frågan. Om bara min fader var här, så att han kunde bikta mig. Men han lämnade mig ju en annan biktfar i sitt ställe...

Scen 3.

Cardi Min son, lätta ditt hjärta. Du är bekymrad. Låt sorgerna värka ut. Låt dem inte fräta på dig. Låt mig som din biktfar befria dig från dem.
Arthur Jag har inte syndat, fader, men jag lider av alla Sankt Antonius frestelser i form av den själviska svartsjukans alla anfäktelser.
Cardi Du är alltså olyckligt kär?
Arthur Och inte ensam om den enda rätta.
Cardi Det kan hända vem som helst och särskilt de unga. Berätta vad som hänt.
Arthur Vi deltar alla tre tillsammans i en underjordisk rörelse för att få bort österrikarna.
Cardi 'Nya Italien'?
Arthur Ja. Han fick ansvaret för tryckningen av de nya revolutionspamfletterna, som han äger att organisera distributionen av. Det betyder att de får arbeta intimt

tillsammans hela nätter i sträck, kanske en hel vecka. Men det är jag som älskar henne! Han kan inte älska henne lika mycket som jag! Han är ju italienare, medan vi båda är kelter!

Cardi Handlar det alltså om signorina Jennifer, den enda engelskan här utom du?

Arthur Ja.

Cardi Och vem är den tredje parten?

Arthur Giovanni Bolla.

Cardi Jag har hört talas om honom. En modig och energisk ädling, en romantisk typ som ingen dam skulle kunna motstå, medan du är en mera eftersinnande natur med desto djupare och farligare känslor... Jag förstår dilemmat. Skulle du kunna göra något åt saken?

Arthur Nej, och det är det värsta av allt.

Cardi Då är du räddad, min son. Bevara självbehärsknigen, och intet ont kan få någon makt över dig. Självbehärskning är allt, och utan den är man förlorad. Det vet alla präster och munkar och nunnor som valt att leva i celibatet. Ingenting är heligare än själens jungfrulighet, som bara kan bevaras genom självbehärskning. Du är fri från synd, min son. Bevara dig ren, och du skall klara dig, och du skall undvika alla problem.

Arthur Och löser det problemet – att göra ingenting ?

Cardi Det håller dig på avstånd och skyddar dig från det. Låt tiden lösa det, så löser det sig av sig självt, och så slipper du lösa det själv.

Arthur Så jag behöver inte ens upphöra med att älska henne?

Cardi Det minst av allt. Kärleken övervinner och besestrar allt, om den bara håller ut.

Arthur Och om han tar henne?

Cardi Det blir hans problem.

Arthur Ni gör det så enkelt, fader.

Cardi Det är alltid onödigt att komplicera i onödan. Allt är egentligen utomordentligt enkelt och särskilt livet, och det är när vi komplicerar det i onödan som det blir svårt och ohanterligt och upplevs som tungt och olidligt. Livet behöver inte vara svårt. Det behöver inte vara något lidande. Allt lidande är egentligen onödigt. Bara håll dig till grundläggande fakta, och livet blir aldrig svårare än det är i sin grundläggande enkelhet och lätthet. Om du bara älskar tillräckligt troget och rent, så kommer hon en dag till dig, ty endast äkta kärlek är den enda oemotståndliga.

Arthur Tack för er tröst, fader.

Cardi Ingenting att tacka för. Det är det vi biktfäder är till för.

(Arthur reser sig och går.)

Den arme ljusblåe gröngölingen. Om han bara visste vad han gjort sig skyldig till.

Scen 4. Arthurs sovrum.

Arthur ligger till sängs när det bultar på dörren, som slås upp, och tre poliser tränger in.

Arthur (yrvaken) Vad är det om? En mardröm eller verkligheten eller båda?

polis 1 I lagens namn! Arthur Burton!

Arthur Ja?

polis 1 Ni måste komma med oss.

Arthur Vad handlar det om?

polis 2 Som om du inte visste det. Klä bara på dig och samarbeta.

(Thomas och Julia Burton i nattrock och nattlinne kommer in.)

Thomas Vad handlar detta om?

Julia (gällt) Vad har du gjort, Arthur?

Arthur Det måste vara något missförstånd.
polis 2 Så säger de alltid. Kom med nu.
Arthur Kan vi inte klara upp saken här och få ärendet utrett genast?
polis 1 Det kommer att ta tid, om vi känner saken rätt.
polis 3 Razzior äger rum över hela staden. Det är en omfattande härva.
Julia (gällt) Det visste jag hela tiden att du skulle sätta oss i klistret och göra något dumt.
Thomas Tyst, Julia! Han har säkert ingenting gjort, och de vill bara veta vad han vet. Antagligen har de sett hans namn i något misstänkt papper. Så brukar det vara. Vi måste kontakta biskop Montanelli. Var säker på att det går snabbt över, Arthur.
Arthur Jag har alltid kunnat lita på dig, Thomas. Jag svär att jag har ingenting på mitt samvete. Låt gärna biskopen genast få veta att jag bortförts.
polis 1 Vi hoppas vi snart kommer att få släppa er, men det beror på hur bra ni samarbetar.
Arthur Jag har aldrig varit samarbetsovillig med någon.
polis 2 Så ska det låta. Kom nu.
Thomas Vi ska kontakta brittiska ambassaden om detta!
polis 1 Gör det. De kan ingenting göra. Arthur Burton är inte anklagad, bara misstänkt. Det är bara en formalitet för den allmänna säkerheten – en ren rutinfråga.
Arthur Jag hoppas det.
Thomas Det hoppas vi verkligen. (*Poliserna tågar ut med Arthur mellan sig.*)
Julia Tror du verkligen han kan ha gjort något?
Thomas Naturligtvis inte. Vi skall kontakta Montanelli genast.

Akt II scen 1.

polischefen (när poliserna kommer in med Arthur) Det är bra. Sätt honom här. Låt oss försöka få den här beklagligheten undanstökad genast. Ju bättre ni samarbetar, desto fortare blir ni fri, signor Burton.
Arthur Vad vill ni mig?
chefen Vi vill veta allt om ert samröre med 'Nya Italien'.
Arthur Vad är det?
chefen Spela inte dum. Ni läser väl artiklar. Eller har ni inte läst de artiklar om 'Nya Italien' ni klippt ut och samlat på ert rum?
Arthur Jag samlar på allt som intresserar mig.
chefen Skulle då 'Nya Italien' inte intressera er, fast ni samlar information om ämnet?
Arthur Menar ni Giuseppe Mazzinis republikanska rörelse?
chefen Fullträff. Vi menar knappast något annat.
Arthur Det ämnet intresserar alla.
chefen Men vad har ni med dess organisation att göra?
Arthur Ingenting.
chefen Ingenting? Säger er namnet Giovanni Bolla ingenting?
Arthur Ingenting.
chefen Inte heller Francesco Neri?
Arthur Nej.
chefen Carlo Bini?
Arthur Nej.
chefen Ändå tycks alla dessa och några till känna väl till er. Vi har några brev här som kan intressera er. I en konfiskerad kommuniké av Giovanni Bolla nämner han er som deltagare i Italiens farligaste hemliga sällskap som medlem av en 'engelsk familj av rika skeppsbyggare'. Det kan väl knappast vara någon annan än ni?

Arthur (bleknar) Har han angivit mig? Det måste vara för att vilja sätta dit mig i så fall. Vi är kära i samma flicka.

chefen Om det ändå var allt. Här är ett brev skrivet av er själv till Francesco Neri. (*visar det*) Förnekar ni det?

Arthur (bleknar) Det måste vara en förfalskning.

chefen Och här är ett annat till Carlo Bini. Vi har flera brev av er till kända revolutionärer. Är de då alla förfalskningar?

Arthur Ja!

chefen Ni vägrar erkänna något som helst samröre med 'Nya Italien', fastän vi har så många komprometterande brev av er själv i ämnet?

Arthur Ja!

chefen Jag förstår er. Ni är alla likadana. Ingen av er vill förråda era vänner. Ni är alla anhållna som misstänkta, och alla era papper har konfiskerats. Där finns hur mycket överväldigande bevismaterial som helst. Ni har ingen chans. Ni är blåögda gröngölingar som låtit er förföras av blind dåraktig idealism till att underminera vårt samhälle. Det kallas samhällsomstörtande verksamhet. Vi kommer att behålla er alla tills ni bekänner eller någon av er förråder de andra. Det händer alltid förr eller senare. Han blir då befriad medan de andra får hårda fängelsestraff. Vi kan inte fresta er med en snabb befrielse?

Arthur Jag har ingenting att säga.

chefen Ni vägrar alltså samarbeta. Jag beklagar, men då måste vi behålla er. Grunna i ensamhet över er belägenhet tills ni smälter eller ger efter för er förtvivlan och isoleringens mörkers tröstlöshet. Ingen står ut i längden. Ni har ingen chans, signor Burton. Ni måste samarbeta förr eller senare.

Arthur Jag har ingenting att säga.

chefen (argt) För bort honom! (*till en polis*) Har hans familj kontaktat biskop Montanelli?

polis 1 De lovade att göra det genast.

chefen Vi skulle kunna få veta vad Arthur Burton vet den vägen. Se vad ni kan göra.

polis 1 Vi kontaktar kyrkan omedelbart.

chefen Utgå! (*Polisen går.*)

(*ensam*) 'Nya Italien'. Som om det någonsin kunde finnas något annat än det gamla hopplösa Italien, som vi alltid fått dras med!

Scen 2.

Montanelli Men han är oskyldig!

Cardi Det vet vi alla. Men polisen släpper honom inte.

Montanelli Vi måste få ut honom, för hans familjs skull. Vet du inget om vad han är anklagad för?

Cardi Han är inte anklagad för något, bara misstänkt för samröre med 'Nya Italien'.

Montanelli Vet du hur djupt det har gått?

Cardi Hans engagemang i saken. Han nämnde för mig innan han blev hämtad att han kände svartsjuka för att en viss Giovanni Bolla fått ansvaret för tryckningen och spridningen av rörelsens pamfletter i stället för han.

Montanelli Svartsjuka? Varför svartsjuka?

Cardi Hans flicka skulle då få samarbeta med Bolla mer än med honom.

Montanelli Jag förstår. Hans ögonsten den vackra Gemma. De är som fostersyskon. Naturligtvis blev han svartsjuk. Men då går han fri, medan Bolla var ansvarig.

Cardi Ja.

Montanelli Saken är enkel. Det är bara att upplysa polisen.

Cardi Vi gör klokt i att göra det diskret, så att ingen komprometteras.

Montanelli Vad är du rädd för?
Cardi Kyrkan bör helst inte veta någonting om 'Nya Italien', då kyrkan egentligen står bakom den.
Montanelli Här gäller det att få ut Arthur, ingenting annat.
Cardi Javisst, ers excellens.
Montanelli Och det är polisens sak att bevara sina informationskällor okända.
Cardi Då skall er skyddsling vara ute snart.

Scen 3. Arthurs fängelsecell.

Arthur De försöker lura mig med vilka medel som helst. De har säkert försökt lura Bolla också till att förråda sina egna med att inbilla honom att de förrått honom. De vill få oss att tro att vi alla är varandras förrädare medan ingen av oss är det, då vi vet att ingen av oss skulle kunna förråda en annan. Och så hålls vi instängda och satta på ruttning medan därav endast vårt hat och vår bitterhet odlas och gör oss till fiender mot hela mänskligheten. Allt vi gjorde var att dra en lans för friheten, och därför berövas vi all frihet. Vad är det för logik i det? Det handlar om ett slags förvriden absurd komik. (*En nyckel rasslar i låset, och celldörren låses upp och öppnas på vid gavel.*) Vad betyder detta?
Enrico Jag beklagar, Arthur, men du är fri.
Arthur Fri? Varför? Och du verkar närmast ledsen?
Enrico Jag är ledsen.
Arthur Varför?
Enrico Du lär ha förrått dina vänner.
Arthur Det är det sista jag har gjort.
Enrico Någon har gjort det, och det är bara du som släpps fri.
Arthur Detta förstår jag inte. Jag har inte avslöjat något namn och förnekat allt samröre med organisationen.
Enrico Du har inte sagt ett ord till någon?
Arthur Nej.
Enrico Inte ens under bikt?
Arthur Under bikt? Du store... (*börjar fatta*) Vem har åkt fast? Har någon dömts?
Enrico Bolla har dömts som huvudansvarig för tryckningen av pamfletterna.
Arthur Nej!
Enrico Gick du verkligen på den lätte? Var du så oförsiktig att du trodde dig kunna lita på biktens insegel och tystnadsplikt?
Arthur Jag tänkte mig inte för... Stackars Bolla! Stackars Gemma!
Enrico Stackars Arthur. Du blir olyckligare än någon av de dömda. Dra åt helvete, din stackare, och försök leva med det om du kan.
Arthur Den fördömde prästen! Han bröt sin tystnadsplikt! Ve att jag någonsin kunde lita på kyrkan! (*rusar ut i förtoivlan*)
Enrico Det är väl därför det finns så kallad tystnadsplikt, så att den skall kunna brytas vid behov. Den som tror sig kunna lita på någon är verkligen illa ute. Det är bäst jag aldrig mer går till bikt. Nåväl, en är fri åtminstone, men han kommer att flaxa resten av livet utan vingar.

Scen 4.

Arthur på flykt, möter Gemma.

Gemma Arthur!
Arthur (stannar) Gemma!
Gemma Jag hörde att du blivit fri. Jag är så glad för din skull.

Arthur Hörde du varför jag blivit fri?
Gemma Jag hörde några rykten som jag inte kunde tro.
Arthur Vad hörde du?
Gemma Att du angivit Giovanni.
Arthur Det är sant.
Gemma Vad?
Arthur Jag kan inte urskulda mig, Gemma. Jag är skyldig. Du har rätt att döma mig. Döm mig rättvist. Jag tar på mig vilket straff du anser mig förtjäna.
Gemma Men jag förstår inte... Hur kunde du?
Arthur Jag litade på fel personer. Jag litade på kyrkan. Kyrkan har förrått mig.
Gemma Montanelli?
Arthur Nej, han reste bort. Hans ställföreträdare.
Gemma Du förrådde Giovanni genom bikt, och prästen bröt biktens tystnad?
Arthur Ja.
Gemma Då har du ingen kyrka längre.
Arthur Nej.
Gemma Och Montanelli?
Arthur Han vet ingenting om det.
Gemma Då är han oskyldig och Giovanni offret och du en ofrivillig Judas som förts bakom ljuset av överstepräster. Vad tänker du göra?
Arthur Säg mig du vad jag skall göra.
Gemma Jag kan aldrig se dig mera, Arthur. Kom aldrig mer för mina ögon.
Arthur Det är rättvist.
Gemma Gå! (*vänder sig bort och ruser bort med handen för munnen, förtvölad.*)
Arthur Det är rättvist. Du skall aldrig mer behöva få se mig. Som om det kunde bota min kärlek. Kunde en kärlekslängtan hårdare pungslås och inte bara därför förhöjas tusen gånger? Gemma! Gemma! Förlåt mig! Nej! Förlåt mig aldrig! (*faller ner på knä bittert gråtande*)

Scen 5. Det Burtonska hemmet.

Thomas Vi måste tala med honom.
Julia Vi kan inte ha honom här. Han har skämt ut oss. Han har skämt ut hela familjen. Han har skämt ut vårt namn.
Thomas Han är ändå en människa.
Julia Är han? Vårt namn var aktat här. Nu är det bara tal om Burton i samband med Arthurs affärer med banditer och våldspropagerare, zigenare och löst och laglöst folk, revolutionär subversivitet och vanära i fängelset.
Thomas Han har släppts fri.
Julia Det är enbart genom den patetiske biskopens inblandning. Han får ingen ära av det heller.
Thomas Han är en av landets högst aktade män och berömd för sin tolerans och mildhet.
Julia Den göken! (*En dörr går. De tystnar och lyssnar.*)
Thomas Det kan vara Arthur. (*Arthur inträder, likblek och illa medfaren.*)
 Kommer du direkt från fängelset?
Arthur Jag beklagar att jag inte kunnat göra toalett.
Julia Arthur, du är färdig här. Du har dragit vanära över hela familjen, som om det inte räckte med att du är ett svart får och en bastard från början.
Thomas Julia!
Julia Det finns ingen anledning att skräda orden.
Thomas Vi måste tala affärer, Arthur.

Arthur Jag förstår mycket väl att jag inte kan bo här längre.
 Thomas Biskopen har skickat dig en hälsning. (*överräcker ett litet brev*)
 Arthur (*läser det*) Han beklagar att han inte kunde närvara vid min frigivning. Något svar?
 Julia Det här brevet har jag suttit på i alla dessa år, men nu finns det ingen anledning att hålla det ifrån dig längre. Du är färdig här, och det är lika bra att du fattar det. (*överräcker ett gammalt brev*)
 Thomas Julia!
 Julia Låt honom läsa det. Det är ju hans egen mor som skrivit det.
 Arthur (*läser det*) Ja, det är det. Vad för glädje får du, Julia, av att se mig ta del av nyheten att min mor bedrog sin man med en katolsk präst? Är det din nöjeslystnad som bringar dig till detta när du redan vet att jag är en färdig man?
 Julia Det kunde inte ha funnits ett bättre tillfälle. Vi vill äntligen bli av med dig för gott. Vi är trötta på att försörja dig av ren barmhärtighet.
 Arthur Jag bad aldrig om den barmhärtigheten. Jag accepterade er som vänner och släktingar men inser nu att jag förlorat båda. Jag trodde jag hade min fosterfar Montanelli kvar, som här visar sig vara min oäkta far. Mera ont kan ni inte göra mig. Låt mig därför helt sonika få försvinna. (*går ut och försvinner*)
 Thomas Du var för hård, Julia.
 Julia Han kommer över det. I bästa fall slipper vi se honom mera. Och den där göken till kåt biskop slutar säkert inte beskydda honom.
 Thomas Ibland förstår jag dig inte, Julia. (*går*)

Scen 5.

Montanelli Är det allt vad ni har funnit av honom?
 polis 1 Jag beklagar, ers excellens, men vi har draggat i hela floden och hela hamnen. Floden och tidvattnet måste ha fört honom ut till havs.
 Montanelli Bara en hatt, men omisskännligen hans egen. Och detta sorgliga avskedsbrev, som går som ett spjut genom mitt hjärta: "Jag trodde på dig, som jag trodde på Gud, men din kyrka har bedragit mig, och du har ljugit för mig i hela mitt liv. Allt vad du byggt upp för mig har förintats i ett enda slag genom din och kyrkans lögnaktighets uppenbarelse. Det är oreparerbart. Sök efter mitt lik i Bersena." Det bittraste av alla avsked genom självmord! Ingen ville detta! Hur kunde allt gå så fruktansvärt fel? Vad gjorde ni med honom?
 polis 1 Ingenting. Vi bara förhörde honom, och när vi fått veta hur det låg till släppte vi honom.
 Gemma Padre Montanelli! Är det sant? Har han dränkt sig?
 Montanelli Det ser inte bättre ut, Gemma. Hans hatt flöt i strömmen, och ett bittert avskedsbrev bekräftar saken.
 Gemma Det är mitt fel! Jag förbjöd honom att någonsin mera visa sig för mig!
 Montanelli Det är ingens fel, Gemma. Ingen har mera absolut ansvar för sitt liv än en självmördare. Han befriar alla andra från ansvar med att självsvåldigt ta allt ansvar själv. Vi berövas därmed allt ansvar för hans liv med våld och upplever det som brutalt, men han är kanske äntligen fri nu.
 Gemma Nej, han har lurat oss som vi lurade honom. Han kommer tillbaka. Jag känner det på mig.
 Montanelli Lura inte dig själv, Gemma.
 Gemma Vem lurar vem? Han har blivit lurad på sitt liv och kommer att hämnas.
 Montanelli Han är död, Gemma.
 Gemma Även om han är det kommer jag aldrig att acceptera det.
 (*Polis 2 kommer med brådskande budskap till polis 1.*)

polis 1 Vad!
 Montanelli Vad har hänt?
 polis 1 Giovanni Bolla har rymt! Jag måste gå genast! (*poliserna försvinner*)
 Montanelli Där har du ditt liv, Gemma. Giovanni Bolla lever, och han älskar dig. Ni kan fortsätta utomlands.
 Gemma Ni har rätt, padre. Ännu har vi mycket att göra. (*skyndar vidare*)
 Montanelli (*ensam*) Min son! Min älskade son! Jag fick aldrig tala om för dig att du var min son, och jag fick bara leda dig på villkor att jag aldrig mer träffade din moder. Det är inte bara ditt liv du har dödat. Plötsligt känns det som att jag förlorat mitt eget, och jag kommer att tillbringa resten av mitt liv under fåfång jakt efter att återfinna det. Något annat har jag inte att leva för. (*går sorgsen*)

Akt III scen 1. Tretton år senare.

Konspiratörerna sammanträder.

Grassini Vad föreslår ni, mina herrar?
 Fabrizi Vi måste handla (*slår näven i bordet*) nu!
 Lega Precis min mening. Men hur?
 Fabrizi Vi måste utnyttja ögonblicket! Det kommer aldrig mer tillbaka!
 Lega Hur?
 Riccardo Genom petition till ärkehertigen. Vi måste utbedja honom om tryckfrihet. Han kan inte vägra oss den efter påvens utspel.
 Lega Och om han ändå gör det?
 Fabrizi Vi måste ta lagen i egna händer! Vi måste genomföra tryckfriheten med våld! Vi trycker helt enkelt pamfletter med krav på tryckfrihet, och Gud nåde den som då åtalar oss! Han får hela Italien emot sig! Sedan kan vi gå vidare och forcera pressfriheten.
 Grassini Risken är att det kommer att göra varenda jesuit och varenda gregorian och varenda sanfredist i Italien till våra fiender. Sedan är reaktionen i gång, och vi får vänta i tio år till.
 Galli Vem bryr sig? Kör hårt! Allt nu! Allt eller intet!
 Lega Så utmanar man ödet.
 Grassini Vi står ju kvar på samma punkt som för tretton år sen! Då togs det också djärva initiativ att trycka utmanande pamfletter. De trycktes och spreds, och alla hamnade i fängelse. Nu börjar vi om från början igen.
 Riccardo Vi är ju inte subversiva. Vi begär ju inte mer än vad som är rimligt.
 Lega Vad är rimligt?
 Riccardo Samvetsfrihet. Tryckfrihet. Yttrandefrihet. Trosfrihet. Frihet.
 Galli Det är rimligt.
 Fabrizi Men räcker det?
 Succoni Vad menar signora Bolla?
 Gemma Det räcker inte med att bara trycka pamfletter. De måste ha innehåll också. De måste ta skruv. Vi måste ta udden av jesuiterna och de katolska fanatikerna med att visa hur löjliga de är. Satir och ironi och humor borde vara våra främsta vapen. Sådant går hem hos folket.
 Galli Så talar änkan till Giovanni Bolla.
 Gemma Han kunde receptet och var inne på att genomföra det när tuberkulosen tog hans liv.
 Fabrizi Vi beklagar, signora Bolla, – men jag tror att vi har just den man vi behöver.
 flera Vem?
 Fabrizi Felice Rivarez. Han är här i landet nu, och jag har bjudit hit honom.
 Lega En sarkastisk mänskoföraktare med skumt förflutet, en äventyrare med brist på rumsrenhet och en obehaglig typ. Han är mycket kontroversiell.

Fabrizi Men en lysande stilist. Han kan ett antal språk och skriver obehindrat på italienska, engelska och alla latinska språk. Han är hal som en ål och har varit med om mycket.

Riccardo Varifrån är han?

Fabrizi Brasilien. Han känner hela Sydamerika och har erfarenhet av alla dess revolutioner. Han har varit med om dem alla.

Galli Vi måste begagna honom och utnyttja honom! Han är just rätt person att knöla till påven.

Gemma Vad är hans stil? Har han någon?

Lega Han är genomgående giftig, och han är inte rädd för något, vilket inte gör saken bättre. Han har inga skrupler alls, uppträder överlägset men som en gentleman och har en zigenerska till frilla. *(Det ringer.)*

Fabrizi Det måste vara han. *(reser sig och öppnar)*

Lega Hans kodnamn är 'Spyflugan'.

Gemma Spyflugan! *(Just då inträder Spyflugan.)*

Rivarez (något haltande med käpp) Jag måste vara väntad eftersom ni talar om mig. Varmed kan jag stå till tjänst? *(Han är enkelt men elegant klädd i vit kavaj och hatt med röd kravatt och mörka glasögon, så att ingen kan se hans ögon. Han är mycket mörkhyad och uppträder som om han ständigt var på sin vakt.)*

Fabrizi Ja, vi talade just om er. Våra förväntningar på er är höga, då ni är vår man som skall frälsa oss från den prästerliga censuren. Ni är ytterst välkommen. Det här är doktor Riccardo, dramatikern Lega känner ni redan, detta är Galli som alltid lider av gallfeber, så har vi Succone och slutligen Grassini.

Rivarez Och en dam, ser jag.

Fabrizi Gemma Bolla, vår musa.

Rivarez Änka efter Giovanni Bolla?

Fabrizi Precis.

Rivarez (hälsar artigt på Gemma och kysser hennes hand) Jag beklagar. Han var en lysande pamflettist. Är det länge sedan?

Gemma Tio år sedan. Hur kände ni honom?

Rivarez Bara ryktesvägen. Jag beundrade hans demokratiska arbete, liksom jag beundrar Mazzinis.

Gemma Varför tar ni inte av er glasögonen? Det är kväll, och det finns inget solljus som bländar. Ni ser säkert bättre utan. Eller är ni rädd för att folk skall se er i ögonen?

Rivarez Den tropiska solen har tagit hårt på mina ögon, och jag har blivit solskygg. Jag är helt enkelt överkänslig för ljus. Ursäkta att jag måste skydda dem.

Gemma Då hoppas jag vi får se era vackra ögon en annan gång.

Rivarez Jag lovar er att de är ingenting att se, bara att se med.

Grassini Till saken!

Rivarez Ni ville visst anlita mig som författare till subversiva pamfletter och helst direkt mot kyrkan? Ingenting står jag lättare till tjänst med.

Fabrizi Då är det lika bra vi sätter i gång genast, eller hur, mina herrar?

Rivarez Jag har en del färdiga utkast här. *(öppnar en portfölj och visar konspiratörerna några exempel.)*

Gemma (för sig) Han verkar förunderligt bekant på något vis. Kan jag ha träffat honom förut? Omöjligt. Han hade ju aldrig träffat Giovanni. Men det är något med honom, som om jag hade drömt om honom...

Rivarez (medan herrarna ivrigt diskuterar hans utkast) Kan hon ha misstänkt något? Kan hon ha känt igen mig? Nej, det är omöjligt. Tretton år är en lång tid, och jag har lovat att aldrig uppenbara mig för henne, så jag behöver bara noga akta mig för att visa henne mina ögon. Och nu är jag äntligen hemma igen och kan göra upp med

kardinal Montanelli! Det skall bli mig mitt livs intressantaste sport att få plåga ihjäl både honom och hela hans skenheliga kyrka...

Grassini Det här blir ypperligt, Rivarez! Med en så god början på tryckfriheten måste vi få i gång en hel lavin över hela Italien!

Rivarez Det hoppas jag verkligen. Säg bara till om ni behöver mer.

Galli Det kommer vi alltid att behöva! Vi har aldrig haft tillräckligt med krut!

Fabrizi Med er överlägsna briljans blir revolutionen ofrånkomlig!

Rivarez Då är det bara att arbeta vidare, mina herrar.

Lega Får jag tillägga, att vi väntar hit hans eminens kardinalen Montanelli av Brisighella inom kort. Han kunde vara en intressant bekantskap för er att göra, då vi siktar så skarpt mot kyrkan, då han är kanske dess omutligaste tjänare.

Rivarez Ingen är omutlig. Kyrkan är världsbäst på att gömma hemligheter. Inga älskarinnor? Inga mutor? Vänta bara. Hela kyrkan är en lögn.

Lega Ni är kanske inte medveten om att den nya påven Pius IX inlett sin ämbetsperiod med en amnesti åt alla politiska fångar, vilket väckt furore över hela Italien. Han har gjort sig populärast genom tiderna som påve från början, och alla läger applåderar honom. Att skjuta skarpt mot en sådan är inte politiskt.

Rivarez Ingenting är skarpare än sanningen, och den måste sägas, med tryckfrihet eller utan. Han må vara bättre än de flesta präster men det försvarar inte kyrkan, som bara består av lögner, korruption och rutenhet. Därför skall den bort från politiken. Det insåg redan Dante.

Fabrizi Han har rätt!

Rivarez Om ni ändå vill skjuta skarpt och inleda väpnade uppror mot förlegade lokaldiktaturer, som står i vägen för ett förenat Italien, så kan vi nog hjälpa er med den saken också.

Lega En sak i sänder.

Galli Nej, allt på en gång!

Lega Vi vill inte ha kaos. Vi vill bara ha ordning.

Grassini Det är onödigt att riskera allt på dumdristigheter, Galli. Låt oss ta ett slag i sänder och det långsamt och säkert, så att vi någonsin slipper backa mera.

Lega Det är rimligt.

Rivarez Signor Galli är bara entusiastisk för revolutionen. Vi skall nog kunna tillgodose alla era intressen med tiden.

Martini Signora, ni kände väl hans eminens för länge sedan. Vad anser ni om honom?

Gemma Ingen har någonting emot honom. Ingen kan ha någonting att anföra mot honom. Han är liberal och öppen och känd för sin godhet och mildhet. Han är en mänsklig präst och en prydnad för sin kyrka, vad man än må tänka om kyrkan.

Rivarez Även att gyllene huvud kan stå på lerfötter, och det gör hela kyrkan i all sin gyllene glans. Han är trots allt en del av kyrkan. Det finns ingen anledning att skona honom.

Lega Ni måste få träffa honom.

Rivarez Det ser jag fram emot. (*Gemma bleknar plötsligt.*)

Martini Signora Gemma mår inte riktigt bra. (*tar hand om henne*)

Grassini Vi är väl ändå färdiga. Vad sägs om uppbrott? Vi kan fortsätta i morgon.

Fabrizi Nog med förslag. Kom med mig, signor Rivarez. Ni bor hos mig.

Rivarez Nej, jag bor hos zigenarna.

Fabrizi Som ni vill. (*Herrarna bryter upp. Rivarez betraktar Gemma.*)

Martini Det är ingenting. Det går över.

Rivarez Hon har tydligen något gemensamt med kardinalen.

Gemma Varför tror ni det?

Rivarez Var han inte inblandad en gång i fängslandet av er man?

Gemma Nej, det var en annan.

Rivarez Som ni också kände?

Gemma Min mans bästa vän och kollega, en engelsk filosofistuderande under kardinalens beskydd.

Rivarez Vad hände med honom?

Gemma Kyrkan tubbade honom till att förråda sina egna, varpå han begick självmord.

Martini Dra inte upp det igen, Gemma! Du bara plågar dig själv! Det är bäst att ni går, signor Spyflugan.

Rivarez Ursäkta mitt deltagande. (*haltar ut med sin käpp*)

Gemma Nu var du oförskämd, Sandro.

Martini Vad rätt har han att riva upp dina sår?

Gemma De behöver inte rivas upp. De blöder jämt. Jag kan aldrig upphöra att anklaga mig för Arthur Burtons död. Det samma gäller kardinalen. Det är vad vi två har gemensamt.

Martini Hur var kardinalen inblandad?

Gemma Arthur lovade honom en gång, att om han någonsin förlorade sin padre skulle han begå självmord. Kardinalen kände sig ansvarig för prästen Cardis avslöjande av Arthurs bikthemligheter, vilket var vad som satte fast Giovanni.

Martini Kyrkan bedrog Arthur, som blev desperat och tog livet av sig. Fattade Giovanni sammanhanget?

Gemma Ja. Han grät när han sade: "Det gläder mig att han åtminstone var oskyldig." Han visade mig en oändlig medkänsla. Kort därpå gifte vi oss och flyttade till England och fortsatte vår verksamhet i säkerhet därifrån. Men han tålde inte det engelska klimatet. Det tog på hans lungor, och han dog i tuberkulos.

Martini Var det inte så, att Arthurs lik aldrig hittades?

Gemma Det gjorde bara saken värre. Hans hatt fiskades upp ur strömmen. Det var allt.

Martini Ja, jag minns. Kardinalen, som då var nybliven biskop, tog det visst väldigt hårt?

Gemma Han blev mycket sjuk och låg nära döden. Sedan dess är han bara en halv människa men desto mänskligare.

Martini Borde vi inte visa skonsamhet mot en sådan man?

Gemma Säg det till Spyflugan.

Martini Var det därför du bleknade och nästan svimmade, för Spyflugans hårdhets skull?

Gemma Nej, det var något annat.

Martini Vad då?

Gemma Jag fick plötsligt för mig, att Spyflugan kommit som Arthurs hämnare, att Arthur tagit säte i Spyflugan för att komma tillbaka och straffa oss. Jag är livrädd för att få se den mannens ögon, Sandro. Jag är tacksam att han bär svarta glasögon.

Martini Ja, det är något mycket obehagligt över honom. Kom, vi går hem. (*hjärper Gemma upp, och ut.*)

Scen 2.

Zita Du går till din död, Felice. Du offerar dig för ingenting. Betyder då livet ingenting för dig? Betyder det ingenting att jag älskar dig?

Rivarez (utan glasögon) Hur kan du göra det, ett gammalt misslyckat äckel som jag, halt och oduglig utom till kriminalitet och subversivitet?

Zita Det är just det som är det romantiska med dig. Ditt olyckliga öde, som jag aldrig fått veta, gör dig oemotståndlig.

Rivarez Jag skiter i allt, Zita. Jag har ingenting att leva för, men jag har en gås oplockad med vissa högt uppsatta myndigheter. Det är det enda jag har att göra i livet, att dra ner dem till förintelse om det så också blir min egen.

Zita Du är fanatisk. Du är galen. Du har fixa idéer. Du är fixerad vid ett irrationellt hat för ingenting. Varför förföljer du den där stackars kardinalen så skoningslöst med dina skrifter? Vad har han gjort dig? Till och med Grassini menar att en så god präst finns det ingen anledning att inte lämna i fred. Han hör ju till de få som är fläckfria inom kyrkan och uträttar ett storartat barmhärtighetsarbete. Folk påstår redan att han är ett helgon.

Rivarez Just därför måste jag träffa honom.

Zita Och utsätta dig för polisens spioner? Du är efterlyst, Felice! Alla vet att du samarbetar med smugglarna i bergen och terroristerna i Romagna! Du är Toscanas farligaste man! Och du vill konfrontera kardinalen mitt bland tusentals pilgrimer, bara för att han kommer hit!

Rivarez Domenichino har utrustat mig med en perfekt maskering. Jag skulle inte göra det annars. Jag uppträder som en gammal ångerfull pilgrim som en gång i raseri dräpt sin egen son och i förtvivlan gav sig själv över till rättvisan. Han fanns i verkligheten. Han råkade illa ut i Ancona men hjälptes av de våra till Venedig, där han av tacksamhet gav oss sina dokument och pass. Själva polisen här skall beskydda mig som den gamle ångerfulle pilgrimen.

Zita Vilken teater! Och allt för denne gamle kardinal! Varför älskar du honom så?

Rivarez Älskar? Jag är besatt av hat till honom och vill bara riva ner allt vad han representerar!

Zita Ser du då inte att det är kärlek? Inget hat är starkare än kärleken. Endast en som förlorat sig i kärlek en gång för alla för resten av livet kan hata så. Vad har han gjort dig för att fördärva dig så? Känner han dig ens? Vet han vem du är?

Rivarez Han känner mig genom mina nidskrifter mot honom och kyrkan.

Zita Är då allt hans barmhärtighetsverk bara lögnen och förställning? Hur kan en så god man vara korrumpierad? Du är ensam i hela världen om att hata honom, och alla andra älskar honom! Din kärlek måste ha varit störst av alla!

Rivarez Du har rätt. Det var den.

Zita Ta ditt förnuft till fånga, Felice. Du har ett liv att leva. Du har mig att älska. Sluta riskera livet för politiken. Den är inte värd det. Den är inte värd att ett enda liv offras för den, och ändå vill alla göra det. Jag fattar det inte. Är det maktens oemotståndliga sug och sataniska beroendeframkallande? *Den* är det som är rutten och fördärvlig, inte kardinalen!

Rivarez Jag måste göra upp med honom, Zita.

Zita Vad tvingar dig?

Rivarez Han gav mig mitt liv bara för att ta det ifrån mig, och det kan jag inte förlåta honom.

Zita Du är som alla andra. Ni fattar inte att hämnd bara leder till mera hämnd, att våld bara leder till mera våld, att kampen mot korruption och maktmissbruk bara leder till mera korruption och maktmissbruk! Låt de djävlar som missbrukar sina ställningar förgås ensamma i sin korruption och ruttenhet! Det är det enda de förtjänar!

Rivarez Och ingen skall straffa dem för att de vilseleder massorna och utnyttjar folket och parasiterar på världen?

Zita Kardinalen hör inte till dem!

Rivarez Kardinalen är en del av kyrkan som leder dem.

Zita (omfamnar honom) Stanna, Felice. Offra dig inte för en gudlös sak. Ägna dig åt något konstruktivt i stället, såsom kärlek.

Rivarez Jag måste bli klar med mitt öde först.

Zita Du låter som Kristus i örtagården. Vad offrades han för? Har världens syndare syndat mindre för det? Har mänskligheten blivit bättre? Bara undantag i så fall, som kardinalen.

Rivarez Jag måste gå, Zita. Jag återkommer sedan. *(skiljs milt från henne och går.)*

Zita *(förbannad)* Idiot! Idiot! Idiot! Det är den där andra kvinnan, som han samarbetar med. Nej, det är den där kardinalen. Vad fan har de med honom att göra? *(sätter sig, ifrån sig, då hon ingenting fattar)*

Scen 3. Vid katedralen.

pilgrim 1 Välsignelse över er, ers eminens!

2 De fattigas hjälpare!

(Kardinalen kommer in och kringsvärmas av fattiga pilgrimer framför katedralen.

Han försöker ta alla i händerna och välsigna dem.)

Montanelli Saliga äro de fattiga, ty deras rikedomar är desto större i himmelriket. *(välsignar dem. Ser Rivarez maskerad som en gammal lång- och vithårig trasig pilgrim.)*

Min vän, du tränger dig inte på mig som alla andra. Vad kan jag göra för dig?

Rivarez Skänk mig åter min son.

Montanelli Har du förlorat din son?

Rivarez Jag mördade honom själv.

polis 1 (ingriper) Vik undan här, gott folk! Lämna plats för kardinalen! – Han är helt ofarlig, ers eminens. Hans papper är i ordning. Det är sant som han säger. Han dödade sin son av misstag då han tog honom för en annan, tog själv på sig skulden och har avtjänat sitt straff vid galärerna. Sedan dess har han bara ägnat sig åt pilgrimsresor som en ständigt botfärdig som aldrig kan finna bot tillräckligt.

Montanelli Arme man! Du dödade din son alltså av misstag?

Rivarez Nej, det var uppsåtligen, men jag insåg först efteråt att det var min ende son. Dödade inte även Gud sin ende son? Var det ett misstag eller uppsåtligen? Vad offrade han honom för? Jag vet att Gud ända sedan den dagen måste ha ångrat sig bitterligen, som Petrus sin förnekelse och Judas sitt förräderi.

Montanelli Du hade kunnat bli en god predikant, gamle man. Du har mycket att lära oss, som tillbringat ett så långt liv under den svåraste och längsta av alla pilgrimsresor – den fåfänga längtan efter bot.

Rivarez Ni låter som om ni var i en liknande belägenhet.

Montanelli Min son, även jag har sett mycket och fått höra mycket genom biktens heliga insegel och tror mig kunna känna människan, och så mycket vet jag, att ingen är fördömd, inte ens en fader som tar livet av sin ende son, i synnerhet inte om det var mot hans egen vilja. Men jag vet att såret måste göra ont och vara obotligt.

Rivarez Hur kan ni känna det? Har ni själv ett sådant sår?

Montanelli Vi har mycket gemensamt, gamle man. Även jag är välbekant med lidandet, ty annars skulle jag inte kunna älska. Livet är kärlek, men kärleken är lidande, och ju värre lidandet är, desto större och starkare är kärleken. Det var det Kristus försökte lära oss. Livet är bara lidande, men lidandet är alltid meningsfullt, ty lidandet är bara kärlek.

Rivarez Ni förespråkar då självplågeri på livstid?

Montanelli Så kan man uttrycka det. Därför har jag givit mitt liv åt kyrkan, ty kyrkan är bara kärlek och medlidande.

Rivarez Jag önskar ni kunnat tala så till mig medan jag var ung. Då hade jag bättre kunnat välkomna lidandet.

Montanelli Vi lider tills vi dör men blir aldrig fullärda i lidandets luttrande lärdom och kärlekens lidande medlidande.

Rivarez Skulle ni kunna förlåta att jag mördade min son?

Montanelli Utan vidare, ja. Ni är förlåten och det många gånger om.

Rivarez Då måste jag ställa en svårare fråga. Om ni själv genom ödets olyckliga omständigheter bringades till att själv beröva er er egen ende son, skulle ni då någonsin kunna förlåta er själv?

Montanelli (slagen) Gamle man, jag förstår din belägenhet. Nej, det skulle jag aldrig kunna förlåta mig.

Rivarez Då förstår ni kanske varför jag aldrig kan få förlåtelse och försoning med mindre än att mördaren av sin son får ett rättvist straff som äntligen gör slut på honom. (*Kardinalen tar sig för pannan.*)

polis 1 Hur är det fatt, ers eminens? Ur vägen, där! Bana väg för kardinalen! Han skall in i katedralen! (*Han banar väg för kardinalen genom pilgrimsmyllret in i katedralen. Rivarez har försvunnit. Pilgrimerna fortsätter ängsligt att försöka komma fram till kardinalen.*)

Scen 4. De sammansvurna.

Grassani Skall vi verkligen låta honom genomföra det? Han riskerar livet för vår skull!

Fabrizi Jag är rädd att han vill det själv.

Riccardo Vad driver honom? Är han självdestruktiv? Jag förstår inte hans motivation.

Galli Hängivenhet för den heliga saken! Han vet att vi har rätt! Utan eldsjälur som han skulle vi aldrig komma någonstans.

Lega Prata inte strunt, Galli. Vi vet inte hans motiv, men jag misstänker någon oerhörd oförrätt i hans dimhöljda förflutna.

Gemma Han rusar blint mot sin egen undergång.

Domenichino Ni skulle ha sett honom idag bland pilgrimerna vid katedralen! Han bjöd på en makalös teater! Han fick kardinalen att ägna sig åt bara honom hur länge som helst! Kardinalen skulle bara ana att han välsignade sin egen främsta vederdeloman!

Fabrizi Jag var där. Jag såg det. Hans livs intresse tycks vara ett slags sport att utmana ödet och ständigt driva risktagandets spänning till sin spets.

Domenichino Här är han nu.

Fabrizi Gratulerar till dagens föreställning, Rivarez.

Domenichino Du förde verkligen kardinalen bakom ljuset och fick honom till att tycka synd om din gamle pilgrim, som bara drev med honom!

Riccardo Vad sade ni till varandra egentligen? Det verkade vara en hel konversation.

Fabrizi Till slut verkade du på något sätt sätta dit honom. Alla märkte att han blev affekterad. Vad sade du till honom?

Rivarez Jag bara visade honom några skymtar av avgrunden i hans eget hjärtas omätliga livslögn.

Gemma Det var gement gjort att utsätta kardinalen för maskerat hån. Vad du måste ha föraktat honom när han så godtroget tog ditt narrspel på allvar! Vilken hjärtlös människa du måste vara!

Martini Gemma!

Rivarez Hon har rätt. Jag är hjärtlös. Nå, ska vi gå igenom det sista inför operationen? Allt är klart. Smugglarna väntar med de engelska vapnen på andra sidan gränsen.

Grassani Vill du verkligen ta risken att ensam ta ansvaret för operationen?

Rivarez Ni såg ju själva idag. Ingen misstänkte mitt rollspel. Jag kan röra mig fritt överallt utan att ens riskera att bli igenkänd.

Gemma Maskerad! Allt är bara maskerad! Ta då äntligen av dig de där glasögonen och säg oss vem du egentligen är! Se oss i ögonen, så att vi kan möta dina! Vad driver dig? Varför vill du kardinalen illa? Varför vill du störta landet i inbördeskrig med alla vapen riktade mot kyrkan?

Rivarez Det vill du inte, Gemma.

Gemma Vad vill jag inte?

Rivarez Se mig i ögonen.

Gemma Jag kräver det.

Rivarez (*tar av sig glasögonen*) Var så god.

Gemma (*avses*) Jag visste det! Hans blåa ögon!

Martini Vad är det, Gemma?

Gemma (*hämtar sig*) Låt mig få tala ensam med Spyflugan.

(*Herrarna ser på varandra och blir överens om att hörsamma henne.*)

Grassini Vi finns i rummet intill. Kalla på oss när ni är klara.

(*Herrarna avlägsnar sig, Martini sist, ser bekymrat på Gemma.*)

Rivarez Du kan inte dra dig undan nu, Gemma. För mycket står på spel. Vi har klarat oss så här långt utan komplikationer. Vi har bara att låta det rulla på. Lita på mig. Jag vet vad jag gör.

Gemma Det är det jag måste tvivla på då jag inte vet vem du är.

Rivarez Min identitet betyder ingenting. Den finns inte. Den är levande begravd för gott av mig själv sedan tretton år tillbaka. Jag gör vad jag måste. Hindra mig inte med dina kvinnliga betänkligheter och svagheter för sentimentalitet.

Gemma Jag vet inte vad du har varit med om, men jag har delvis gråtit bort tretton år av mitt liv för mitt livs enda misstag, när jag förvisade en man ur mitt liv som jag älskade för ett brott som det visade sig senare att han var oskyldig till. Då hade han begått öppet självmord.

Rivarez Det är nuet som gäller, Gemma.

Gemma Jag sökte tröst hos hans bästa vän som förstod mig, och vi var lyckligt gifta i tio år, tills vi förlorade vårt enda barn och han dog i tuberkulos. Jag vill inte gråta längre, signor Rivarez.

Rivarez Du slipper, om vi koncentrerar oss på vårt arbete. Vi har mycket att göra ännu, organiseringar, koordineringar, formaliteter, allt måste bli perfekt redan på planeringsstadiet om det säkert skall lyckas.

Gemma Jag förstår dig inte.

Rivarez Det behöver du inte. Det enda du behöver göra är att samarbeta.

Gemma Jag har bara älskat två män i mitt liv, och båda förlorade jag, men jag blir aldrig av med min kärlek till dem. Jag kan inte älska dig, Spyfluga, så länge du förföljer kardinalen. Kan du inte göra upp med honom? Han vill dig inget ont. Han har till och med uttryckt beundran för dina snillrika träffsäkra språkvändningar. Du bara hugger mot honom, och han bara välsignar dig. Varför håller du på med detta?

Rivarez Kyrkan är oförsvarlig. Han är kyrkan. Han är här. Vi är här. Det är allt.

Gemma Är det allt?

Rivarez Vi har ett arbete att utföra. Låt oss utföra det, med eller utan kardinal. Kan jag be de andra att komma in igen?

Gemma Jag ber dig bara om en sak.

Rivarez Nå?

Gemma Uppsök kardinalen. Försök försona dig med honom, med mask eller utan. Det enda jag inte kan tåla hos dig är att du även låter din själ gå med mask.

Rivarez Jag har ingen själ.

Gemma Jo, men du förtränger den och förkväver den.

Rivarez (*suckar*) Nåväl, jag skall söka upp kardinalen. Jag finner väl honom i katedralen. Men jag kan inte lova att det leder till något.

Gemma Ha ett ord med honom. Låt mig ha det hoppet.

Rivarez Jag ska ha ett ord med honom. (*Han visar frågande mot den stängda dörren.*)
Gemma Jag är nöjd. Släpp in vargflocken.
(*Rivarez stiger upp och öppnar dörrarna.*)
Rivarez Det är klart, mina herrar. Vi kan fortsätta.

Scen 5. I katedralen.

Kardinalen knäböjande framför altaret, som en botfärdig.

Montanelli Min son, min älskade son! Hur kunde allting gå så fel? Ingen ville det, och en dum politisk futtighet blev till en oöverskådlig mänsklig katastrof. Om jag ändå kunde förlåta mig själv! Men ständigt kommer nya påminnelser om att det dödliga såret aldrig kan läkas. Vilken fasansfullt påträngande försyn fick denne gamle pilgrim att ställa sig i min väg? Och hans ögon! De var ju som Arthurs egna! Arthur! Arthur! Min älskade son! (*gråter bittert men tyst*)

Arthur (*glider fram ur skuggorna i den gamle pilgrimens förklädnad*) Kan det verkligen vara så illa fortfarande, efter alla dessa år? Han sörjer mig! Som om jag dog igår! Och Gemma! Hur kunde hon ana att han skulle vara här i detta tillstånd när hon sände mig hit? Är det försynen, som till varje pris vill tvinga mig till försoning och förlåtelse, med en kardinal som representerar allt det mest lögnaktiga i livet, som avlat mig i synd med att förföra en annans hustru, som gav mig mitt liv bara för att med hela sin kyrka förråda det med det värsta tänkbara av alla svek, den yttersta hädelsen, förrådandet av en hemlighet anförtrodd under biktens heliga insegel? Nej, jag kan inte förlåta honom. Inte ännu. Vår stund är ännu inte kommen. Vi skall träffas igen och slutligen nå en uppgörelse – men inte ännu. Inte här i en gudsförgäten, skenhelig katedral...

Montanelli (*höjer huvudet i förnyad bön*) Om jag ändå kunde förlåta mig själv, men jag kan inte. Jag får inte. Denna dödssynd skall förfölja mig hela livet och bli min död, men förlåta mig själv kan jag aldrig, varken som präst och ännu mindre som människa.

Arthur (*avsides som förut*) Och ändå finns förlåtelsen tillgänglig här. Bordet är dukat för en försoning. Klä av dig din förklädnad och blotta din nakna själ inför honom och be själv om förlåtelse, din föraktliga spyfluga, för allt ont du skrivit mot honom! Klä av dig din stolthet! Fall på knä inför lidandets sanning som din botfärdige kardinal och falske fader! Nej, det går inte. Jag kan längta efter försoningen och efter att få ge förlåtelsen, men jag har inte makten eller rätten att förlåta, ty den ligger hos ödet. Endast ödet kan försona oss, ty vi är dess fångar, och vi är ingenting mot den allmakten; och jag har ingen själ att kunna ta det vid hornen och våga ett sådant initiativ. Det var inte min kropp som begick självmord och försvann i strömmen för tretton år sedan men desto mer min själ, som jag avsiktligt gjorde mig av med och som räddningslöst förblir förlorad.

Och ändå kan jag inte låta bli... Jag lovade Gemma att tala vid honom...

(*högt*) Padre!

Montanelli (*lystrar omedelbart*) Arthur! Jag hör din röst! Du besvarar min bön! Jag hör dig! Vilken sällhet att få känna din närvaro... (*reser sig brådstörtat och omtumlad upp och ser sig förvirrad omkring*) Eller var det bara ett spöke? En chimär? En hallucination? Önsketänkandets självbedragande gyckelspel? Kyrkan är tom. Jag börjar bli gammal och kan inte fullt lita på mina sinnen längre...

Rivarez (*träder fram inom synhåll för honom*) Ursäkta mig, ers eminens, det var inte meningen att störa er i er bön...

Montanelli Å, den gamle pilgrimen! Då var det ändå någon! Nej, min vän, det är ni som skall förlåta mig. Jag var så inne i mina inre världar av mina böners

tankeirrfärder att ert uppträdande kommer som en välbehövlig återkallelse till verkligheten...

Rivarez Nej, ni skall förlåta mig. Jag såg katedralen öppen och tog mig in i hopp om att få råka en präst som kunde välsigna mig trots allt...

Montanelli Ni har min välsignelse tusenfalt. Ni är en hårt prövad man liksom jag.

Rivarez Jag hoppas mitt fall idag inte chockerade er. Många såg er rygga tillbaka.

Montanelli Ack, det var minsann inte ert fel. Bed för mig, min vän, ty min själ kan vara mer förlorad än er.

Rivarez Hur så?

Montanelli Jag kanske behöver er välsignelse mera än ni min. Är ni på väg till Rom?

Rivarez Jag är alltid på pilgrimsfärd.

Montanelli När ni nästa gång mottager den heliga nattvarden, bed då för ett krossat hjärta, som den eviges dom ligger tungt över.

Rivarez Vem är jag att be för er, en färdig ruin av en människa, en lembruten krympling och missdådare med liv på sitt samvete, som mer än de flesta gjort sig förtjänt av dödsstraff och fördömelse?

Montanelli Ni tror er se här en kardinal, men allt han är är bara ett brustet hjärta. Min nakna själ krälar i stoftet för er, min vän. Bed för mig. Ni kan göra det. Ingen annan kan.

Rivarez Jag kan inte ens mottaga nattvarden. Jag är rädd att ni har vänt er till fel person, ers eminens.

Montanelli Så förblir jag då ensam och isolerad i fängelset av min smärtas avgrund. Gå, min gode man. Jag är rädd att ni ingenting kan göra för mig. (*sjunker åter in i bön*)

Rivarez Jag beklagar, ers eminens. En annan gång, kanske... (*drar sig tillbaka*)

(*avses*) Det är din sista chans. Nu eller aldrig. Han är redo. Det är bara att våga...

- Ers eminens!

Montanelli (*störd, höjer på huvudet*) Ja?

Arthur Vem trodde ni att jag var när jag störde er?

Montanelli (*trött*) Ack, ingen särskild. Bara en förlorad själ som alla andra. Tack, min vän, för att ni störde mig. (*avses*) Jag önskar bara det hade varit verkligt.

Arthur (*drar sig definitivt tillbaka*) Tillfället har gått oss förbi. Nästa gång... (*går.*)

Kardinalen förblir orubbad försänkt i bön.)

Akt IV scen 1.

Martini Fattar han inte hur riskabelt det är?

Gemma Det är därför han vill göra det.

Martini För att offra sig själv? Vi har inte råd att förlora honom!

Gemma Tror du inte jag har försökt övertala honom?

Martini Vad gör honom så hårdnackat inställd på sin egen undergång?

Gemma Fråga honom. Du får bara nonchalans till svar. Han är bara konsekvent.

Martini Konsekvent självdestruktiv?

Gemma Konsekvent självsvådig. Han har lyckats med allt hittills, Sandro. Han har planerat och organiserat hela operationen, smugglarna i Toscana, revolutionärerna i Romagna, kontrabanden i Apenninerna, vapenleverantörerna i England och distributörerna i Kyrkostaten. Vi har fått leveranserna att fungera, och nu återstår bara det sista. Och då åker Domenichino fast i Florens. Ingen annan kan göra jobbet där än han.

Martini Och du följer med honom.

Gemma Någon måste följa med honom.

Martini Och du har jobbat vid hans sida i veckor!

Gemma Därför har vi också fått allting gjort.

Martini Jag tycker inte om det.

Gemma Här är han själv. Tala med honom. – Martini vill inte att du far, Felice.

Rivarez Låt mig tala med honom. Jag vet vad han är rädd för. (*slår sig ner. Gemma bryter upp.*) Nå, Sandro. Vad är problemet?

Martini Du älskar henne.

Rivarez Vem påstår det?

Martini Det ser jag på era ögon. Bara med henne tar du av dig glasögonen. Och jag vet att din zigenerska övergett dig.

Rivarez Hon var bara en zigenerska. Hon föll för första nästbästa man. Som alla svaga kvinnor tålde hon inte att vara ensam. Jag var borta för mycket. Det var innan Gemma gick in för att samarbeta med mig. Men du kan vara lugn.

Martini För vad?

Rivarez Jag åtrår henne inte. Hon har ingenting att frukta av mig. Vi lämnar varandra i fred. Du behöver inte vara svartsjuk.

Martini Det är inte det. Låt mig fara i ditt ställe, Rivarez.

Rivarez Kommer aldrig i fråga.

Martini Varför inte det?

Rivarez Du är viktigare än jag. Du är ännu ung och frisk. Jag börjar bli för gammal och trött. Jag är ingen ungdom längre. Du är det. Dessutom är jag labil genom mina infektionsattacker. Min hälsa är inte alltid att lita på. Din håller. Stanna kvar, för Gemmas skull. Jag försäkrar dig, att vad som än händer skall inte hon åka fast.

Martini Det är tillräckligt illa om du gör det. Det skulle äventyra hela företaget.

Rivarez Bara jag kan göra det. Så enkelt är det.

Martini Du tar väl inte Gemma med dig hela vägen fram?

Rivarez Naturligtvis inte. Hon hjälper mig bara över bergen. Där lämnar jag henne i säkra händer och tar mig ner sista biten ensam. Hon är säker i smugglarnas händer.

Martini Du tycks vara en gentleman trots allt.

Rivarez Ingen skurk är ensidigt bara en skurk.

Martini Ett problem till. Gemma vill inte heller att du far.

Rivarez Det är hennes problem.

Martini Hon är mera kär i dig än i mig.

Rivarez Tror du det? Hon har omtalat för mig att båda de män hon älskat har dött för henne och även hennes enda barn. Vilken kvinna orkar älska mera efter sådant?

Martini Hon gör det.

Rivarez Desto viktigare då att vi inte gör henne besviken. Om jag dör får alltså inte du också göra det.

Martini Och Domenichino?

Rivarez Han är pantad. Det finns inget vi kan göra för honom.

Martini Vi har resurser att befria vem som helst, om någon råkar illa ut.

Rivarez Den dagen, den sorgen.

Gemma (kommer tillbaka) Nå, har du lyckats?

Martini Nej. Han är hårdnackad och inställd på att dö.

Gemma På att dö?

Rivarez Vi skall alla dö förr eller senare. Om man inte riskerar livet emellanåt kan man aldrig känna att man verkligen lever.

Gemma Jag kommer med dig.

Rivarez Jag måste lämna dig på halva vägen.

Gemma Lämna oss ensamma, Sandro. (*Martini lyder genast.*)
Du har aldrig sagt mig resultatet av ditt möte med kardinalen.

Rivarez Vi skall träffas igen.

Gemma Var då?

Rivarez Där uppe.

Gemma I himmelen?

Rivarez Nej, bland bergen.
Gemma Så ni talades ändå vid?
Rivarez Ja. Men han var i dålig form. Han tog mig först för en gengångare.
Gemma Det gjorde jag också först.
Rivarez Tyvärr är jag ingen gengångare. Ni får behålla era spöken för er själva.
Gemma Vad sade han?
Rivarez Ingenting särskilt. Jag hade pilgrimskostym, och han kände bara igen mig som pilgrimen från morgonen.
Gemma Du bar alltså mask igen.
Rivarez Det var bäst så, Gemma. Han är en gammal förpint person som oavlatligt plågar sig själv med gamla spöken, som han aldrig blir av med, hur döda de än är. Jag vill inte göra hans lidande värre. Spyflugan förföljer honom inte längre.
Gemma Har du lovat honom det?
Rivarez Jag har lovat det åt mig själv.
Gemma Ändå något.
Rivarez Det var det minsta jag kunde göra för honom.
Gemma När ses ni igen?
Rivarez När jag dör, om inte förr.
Gemma Alltid lika spotsk och avvisande, avståndstagande och otillgänglig. När tänker du äntligen växa upp till människa, Spyfluga?
Rivarez När jag förlorar mina vingar.
Gemma Vad betyder det?
Rivarez (under rösten) När det är för sent.
Gemma Du talar i gåtor.
Rivarez Var glad för det. Jag lovar dig, Gemma, att jag en dag skall säga dig allt vad jag tills vidare måste hålla inne med tills det här är över. Skona mig med att låta mig skona dig tills vidare. Ställ inga fler frågor. Vi har ett jobb att sköta.
Gemma Jag har bistått dig i allt av längtan efter den dag då "allt det här" skulle vara över. Kommer den dagen någonsin?
Rivarez Den kommer.
Gemma Du får mig i alla fall inte att ge upp.
Rivarez Låter du mig vandra linan ut?
Gemma (resignerar) Eftersom du insisterar.
Rivarez Det är allt vad jag begär av dig. *(tar henne om halsen)*
Gemma (lutar sig intill honom) Ju närmare jag kommer dig, desto mer glider du ifrån mig.
Rivarez Jag är bara en spyfluga.
Gemma Med vingar.
Rivarez Ja, tills vidare.
Gemma Jag ville aldrig ha en tredje man, men jag vill ha dig.
Rivarez Varför?
Gemma Du är på något sätt som dem båda.
Rivarez Du måste ha älskat dem mycket.
Gemma Den ena mer än den andra.
Rivarez Försök lita på mig, även om det inte går.
Gemma Jag ska försöka, även om det aldrig går. Men jag ger aldrig upp.
Martini (in, plötsligt) Nå, är ni klara?
Rivarez Vi far. Gemma har gett med sig.
Martini Det är hög tid. Vi kan inte vänta längre. *(De bryter upp alla tre.)*

Scen 2.

Grassini Men hur gick det till? Hur kunde det ske? Var inte alla försiktighetsåtgärder vidtagna?

Galli Vem förrådde honom? Någon måste ha gjort det! Alla andra kom ju undan!

Martini Han ombesörjde själv att alla andra kom undan. Han var i kontroll hela vägen intill det sista.

Fabrizi Vad hände? Ta allting ifrån början.

Lega Varje detalj kan vara viktig, då någon måste ha klickat.

Martini Det här har jag hört från Michele, som själv var med. De skulle just lämna byn, när de fick en anonym varning om att trupper var på väg. Vem som skvallrat för någon får vi aldrig veta, och det är lika bra det. Det kan ha varit vem som helst som sagt ett ord i misstag eller uppsnappat något av en händelse. Hur som helst, Spyflugan såg genast att det fanns spioner på torget som höll på att omringa dem och avspärra det. Lugnt och säkert gav Spyflugan instruktioner om hur de skulle retirera. Vid nödfall skulle de skjuta mot truppens hästar men aldrig mot en människa. Spyflugan var ju beryktad för sin träffsäkerhet. Alla hade pistoler. De andra kom upp på sina hästar, och Spyflugan var den siste att närma sig sin. Då kommer kardinalen ut ur kyrkan. Han ser genast hela situationen, men då hörs soldaternas hästar nalkas. Det handlar om sekunder. "Ge er av!" ropar Spyflugan och drar fram sin pistol för att ha den redo. Han skottskskadar två av soldaternas hästar och skjuter deras överste i höften. Anfallet kommer av sig, och Spyflugan kan ännu rädda sig. Då kommer kardinalen rakt fram in på honom och ställer sig i vägen för hans pistol mellan honom och hästen. Om då Spyflugan skjutit eller bara sårat kardinalen hade han kommit undan. Men han sänkte pistolen. Han kunde inte skjuta kardinalen. Genast var soldaterna över honom och fällde honom till marken. En soldat stampade hans pistol ur handen på honom. Även en häst red över honom. Hur skadad han blev vet vi ännu inte, men blodig var han och måste hjälpas upp på fötter av soldaterna, som genast bakband hans händer och satte en strypsnara om halsen på honom efter en häst. Så transporterades han till fängelset. Kardinalen såg på hela tiden. Spyflugan hann se honom i ögonen och säga: "Jag lyckönskar er, herr kardinal," med ett leende.

Fabrizi Svarade kardinalen något?

Martini Nej. Han bara såg på honom. Han hade visat en kallblodighet utan motstycke. Det var verkligen hans dag.

Galli Och de andra?

Martini De kom undan i säkerhet varenda en. De blev säkert inte ens igenkända.

Riccardo Och Gemma?

Martini Hon väntade i nästa by. Hon hade skickats i förväg för säkerhets skull. Ingen har sett henne i denna operation. Ingen kan anklaga henne. Det har Spyflugan sett till.

Riccardo (till Gemma) Vad tänkte du när alla andra kom fram utom Felice?

Martini Lämna henne i fred. Hon är inte sig själv.

Gemma Vi måste befria honom.

Galli Naturligtvis. Och vi har resurser. Allt vi behöver göra är att skicka honom en fil. Om han bara kan fila sönder fönstergallret och ta sig ut fixar vi resten.

Lega Frågan är hur skadad han är.

Fabrizi Hur skadad han än är kan han alltid arbeta för friheten. Han är segare och mera envis än någon annan.

Gemma Vi måste göra allting klart för honom och vara beredda att ta hand om honom när han är ute.

Grassini Hur mycket tid har vi på oss?

Riccardo Han hade tur som åkte fast i Brisighella, där det är kardinalens inflytande som gäller överallt. Han tolererar ingen tortyr, ingen misshandel av någon fånge och ingen summarisk krigsrätt. För honom är en laglig rättegång det enda som

gäller för alla fångar, och en sådan i Brisighella kan dröja hur länge som helst. Vi har alltså gott om tid på oss.

Fabrizi Då kan vi förbereda allt i minsta detalj. Vi kan inte misslyckas. Hur låter det, signora Bolla?

Gemma Det är allt vad jag begär.

Grassini Då skrider vi till verket. Vi behöver en noggrann beskrivning av hela kastellet med alla dess vägar och gångar.

Galli Vi kan säkert få flera av vakterna över på vår sida. Många soldater sympatiserar med vår rörelse.

Fabrizi Vi måste bearbeta dem och försäkra oss om dem. Sedan är det bara att hemligen meddela Spyflugan när rätt vakt kan lämna rätt portar öppna.

Riccardo Kort sagt, vi kan inte misslyckas.

Lega Vi har bara stupat på den mänskliga faktorn hittills. Det är nog det enda vi behöver se upp med.

Martini Den är alltid oförutsägbar.

Lega Ja, det är den.

Grassini Därför är det bäst att bara ignorera den så länge det går. Till verket, mina herrar! (*De börjar bryta upp. Martini sätter sig hos Gemma för att stötta henne.*)

Scen 3.

polis 1 (samma polis som i akt II scen 1 men äldre) Ni har ingen chans, Signor Rivarez. Ni är pantad. Vi vet allt om er. Ni är efterlyst sedan månader för kontraband, för dråp, för stämplingar, för förtal, för olagligt vapeninnehav och för ledande av konspirationer. En laglig rättegång kan inte annat än fälla er för allt. Det enda ni kan hoppas på är förmildrande omständigheter om ni samarbetar med oss.

Rivarez Var inte löjlig. Så mycket måste ni väl kunna fatta, att en sådan som jag omöjligt kan samarbeta med några myndigheter.

polisen Jag varnar er. Vi kan göra tillvaron här ständigt värre för er.

Rivarez Det är jag van vid.

polisen Vi kan sätta er i isolering på obegränsad tid.

Rivarez Tror ni inte jag har varit med förut?

polisen Vi kan beröva er alla möjligheter till motion och hygien tills ni ruttnar.

Rivarez Inget tvång kan tvinga friheten till att kompromissa med sig själv. Och hur kan ni göra min existens här värre? Ni håller mig redan fastsmidd i handbojor utan motion, så att mina sår infekteras. Ni gör ingenting åt min dysenteri, som bara blir värre. Ni använder väntetiden till min rättegång som ursäkt för att straffa mig för att ni inte kan göra processen kort med mig genom krigsrätt. Ni har stampat min hand ur led och låtit era hästar trampa ner mig. Och ni tror i er enfald att ni kan öka mina plågor? Tillåt mig le åt er absurda fåfänga och barnslighet.

kardinalen (har obemärkt kommit in och stått en stund och lyssnat) Låt mig tala med honom.

polisen Ers eminens. (*reser sig och lämnar sin stol vid skrivbordet åt honom*)

Rivarez Herr kardinal! Det var bara ni som fattades!

Montanelli Min vän, jag vill er inget illa. Jag respekterar er för er ateism, ty den Gud som ni inte tror på tror inte heller jag på. Egentligen ville jag bara ställa er en enda fråga.

Rivarez Så spännande.

Montanelli Har jag någonsin gjort något personligt mot er som motiverat er till ert oförsonliga hat mot mig och kyrkan uttryckt genom hädiska skrifter och politiska stämplingar mot Kyrkostaten?

Rivarez Nej.

Montanelli Varför förföljer ni mig då?

Rivarez För att ni är präst och högsta representant för kyrkan här på denna ort där jag råkar befinna mig. Redan Dante belyste kyrkans obehörighet i politiken. Jag och många andra och fler och fler vill ha bort Kyrkostaten som det främsta hindret för Italiens enande.

Montanelli Är det allt?

Rivarez Det är allt som är relevant.

Montanelli Man har fått den uppfattningen av era polemiska skrifter och deras direkta personliga utfall mot mig att ni sett mig som ett rött skynke som effektiverat era stämplingar.

Rivarez Ni står för kyrkan.

Montanelli Er bittra oförsonlighet tyder på någon oförlåtlig oförrätt i ett avlägset förflutet som bildat en grogrund för ett osläckligt hat. Har jag rätt?

Rivarez Som ateist är jag utan själ, ers eminens. Jag är inte personlig och kan därför aldrig acceptera en personlig Gud. Jag är ett ödets opersonliga redskap som ser och vill vad som är rätt och agerar därefter. Det är allt.

Montanelli Är det rätt att smugla utländska vapen till okunniga banditer som oundvikligen därmed måste mörda oskyldiga?

Rivarez Ingen som representerar den absurda Kyrkostaten är oskyldig.

Montanelli Med er erfarenhet måste ni väl ändå veta, att våld bara föder mera våld, och att de första och flesta offren i varje krig är oskyldiga, främst kvinnor, gamla och barn?

Rivarez Var det inte kyrkan själv som lanserade regeln, att ändamålet helgar medlen?

Montanelli Vi vet att ni är en mördare fast ni inte kan dömas här för brott i andra stater. Ni kan allra högst dömas för väpnat motstånd, när ni arresterades, då er smuggeltrafik inte kan definieras eller bevisas. Jag är villig att överse med era skriftliga stämplingar mot Kyrkostaten, hur mycket skada de än har vållat, för min kyrkas skull, som dock i grunden står för kärlek, humanitet och medlidande. Jag är villig att vara er behjälplig i er flykt, om ni bara lämnar mig och det här landet i fred i fortsättningen.

Rivarez Ni menar allvar, ers eminens.

Montanelli Naturligtvis menar jag allvar.

Rivarez Skona er själv, ers eminens. Bli inte en brottslings medbrottsling. Hur skulle det se ut för er eminenta ställning som en av påvens och kyrkans högst ansedda gunstlingar? Andra kan hjälpa mig rymma. Var inte orolig för den saken, herr kardinal.

Montanelli Er hälsa är bruten. Ni har ingen fysik kvar. Ni behöver hjälp och inte bara med att fly.

Rivarez Varför vill ni hjälpa mig? Är det bara för att blidka ert eget dåliga samvete?

Montanelli Vad har ni att göra med mitt samvete?

Rivarez (härmar sig själv) "Vem trodde ni att jag var när jag störde er?"

Montanelli (mer än chockerad) Pilgrimen! Ni har stulit er in i mig bara för att desto grymmare kunna håna mig! Har då er oförskämdhet inga mänskliga gränser?

Rivarez Herr kardinal, i kärlek och krig är allting tillåtet.

Montanelli Hur kan ni tala om kärlek, som krigar mot hela mänskligheten?

Rivarez Jag har ingenting mer att säga er.

Montanelli Och jag har ingenting mer att säga er. Det är bäst vi avbryter detta samtal. Jag hoppas jag aldrig mer skall behöva se er. I fortsättningen kan jag inte mera ansvara för er säkerhet, för ert liv eller ens för hur ni behandlas. Herr kommandant! (*Polis 1 återkommer.*) För fången tillbaka till hans cell. Ni har rätt. Han är ett fullständigt hopplöst fall.

polis 1 (tar Rivarez bryskt under armen) Kom med nu.

Rivarez (reser sig) Tack för ert erbjudande, herr kardinal, även om det var lika hopplöst som mitt eget fall. (*förs ut*)

Montanelli (sänker huvudet ner över skrivbordet i sina armar med knäppta händer)

Hur kunde han? Hur kunde han? Vad har jag gjort honom? Vad kan jag ha gjort honom?

Scen 4.

Fabrizi Hur kunde det misslyckas? Vad gick fel den här gången? Är det någon som vet?

Martini Vi vet precis. Vi har ju vänner där inne. Allt fungerade perfekt utom han själv. Han stupade på mållinjen.

Riccardo Kan vi få en fullständig redogörelse?

Martini (sänker ögonen) Det var Syrsan som hade vakten. Han vet allt. Spyflugan fick sina filer, och natt efter natt filade han igenom sitt galler. Han lyckades ta sig ut med sina knutna lakan, hittade galleriet och kom ända fram till den öppna porten. (*paus*)

Galli Nå?

Martini Där slocknade han och hittades medvetslös några timmar senare.

Riccardo (upprörd) Hur är det möjligt?

Martini Syrsan har berättat, att fången med flit hållits kroniskt inspärrad utan motion. Han har hållits med järnbojor, som skavt sönder hans handleder och lett till infektioner. Kardinalen har själv bandagerat honom och yrkat på avlägsnandet av bojorna. Men han hålls fortfarande utan möjlighet till motion och åt inte mycket om någonting alls. Fängelsematen där är ju förfärlig. Han måste alltså ha varit ytterst försvagad under flyktnatten. Det är ett under att han alls orkade fila igenom de åtta gallerstängerna och ta sig så långt som till utgången.

Grassini Varför behandlas han så illa fastän kardinalen insisterar på motsatsen?

Martini Kommendanten är onkel till den soldat som Spyflugan sårade nästan dödligt. Han får men för livet.

Fabrizi Hämd alltså, låg utstuderad infernalisk hämd.

Grassini Vad gör vi nu?

Martini Vi kan ingenting föra före Corpus Christi-festen. Då kan vi mobilisera betydande vilda skaror till att storma kastellet och befria honom med våld.

Fabrizi Uppror, alltså. Det kostar blod.

Galli Ja, det gör det.

Martini Till dess kan vi bara hoppas att kommendanten inte får igenom sitt krav på krigsrätt. Det är bara kardinalen som står honom i vägen för det.

Riccardo (försiktigt) Hur tar signora Bolla det?

Martini (suckar) Hon sitter kroniskt slagen av förfäran, passiv och bedövad, nästan apatisk, vill inte äta någonting, är blek och avtärd av outtrycklig inre smärta och sömnlöshet.

Galli Vi får hålla oss stilla till Corpus Christi och då fyra av allt på en gång.

Riccardo Ingen stod honom närmare än hon. De har samarbetat nära varandra i veckor.

Martini Jag vet. Men han kom aldrig vid henne. Hon lika litet som någon annan har någonsin lärt känna honom. Och han lever ännu.

Fabrizi Ja, han lever ännu.

Scen 5.

polisen Ers eminens, jag måste insistera på krigsrätt.
Montanelli Uteslutet.
polisen Det handlar om att rädda liv.
Montanelli Rädda? Ni vill ju bara avrätta honom!
polisen Corpus Christi-festen är årets största fest här uppe, då samlas folk här från hela nejden, och då kan vad som helst hända. Vi fruktar en attack mot kastelet under festligheternas värsta yra. I så fall kan vi inte hålla kastelet, och det måste bli ett antal döda.
Montanelli Du har uppgifter från säkert håll om att folkskaror mobiliseras bara för att befria ateisten?
polisen Ja.
Montanelli Jag vet hur partisk du är. Din egen brorson skadades av honom för livet. Kan du svära på det heliga korset att det måste betyda mångas död om han lever fram till Corpus Christi?
polisen Jag är troende, ers eminens. Jag är ingen ateist som Spyflugan.
Montanelli (*räcker fram sitt rosenkranskors*) Svär då på det heliga korset med en bindande kyss att du inte med beräkning framställer saken värre än den är.
polisen (*kysser korset*) Jag svär.
Montanelli Då tror jag dig. Du får mitt svar i morgon. Hur mår fången?
polisen Han håller sig stilla.
Montanelli Vad menar du?
polisen Efter hans flyktt försök har vi försäkrat oss om att han inte skall försöka igen.
Montanelli Vad menar du? Han kollapsade i hög feber nästan dödssjuk efter en natt av omänskliga överansträngningar utan några krafter och med händerna svullna av infektioner, och du menar dig kräva extraordinarie åtgärder för att hålla honom stilla? Vad har ni gjort med honom?
polisen Var inte orolig, ers eminens. Han lever.
Montanelli Är det allt? Ni håller honom vid liv men inte mer?
polisen Han har legat stilla i fem dagar.
Montanelli (*reser sig*) Jag måste få träffa honom genast.
polisen Låt oss få göra honom presentabel först.
Montanelli (*hårt*) Nej! Jag vill se just nu vad ni har gjort med honom!
(*Kardinalen insisterar, och polisen måste lyda med förlägenhet.*)

Akt V scen 1. I cellen.

Rivarez ligger på sin brits i spännbälten, när kardinalen, kommandanten (polisen) och en fångvaktare kommer in.

Montanelli Vad har ni gjort med honom!
polisen (*förlägen*) För säkerhets skull...
Montanelli Befria honom genast!
polisen (*till fångvaktaren*) Lösgör remmarna.
fångvaktaren (*fumlar med remmarna*) De är för hårt spända.
Montanelli En kniv! Genast!
polisen (*till en annan soldat*) Få fram en kniv åt hans eminens.
Rivarez (*vaknar till*) Ah, ers eminens. Ni har inte glömt mig. Som jag sade er, jag väntade ju mig knappast någon furstlig behandling här.
Montanelli Detta går över alla gränser. (*Soldaten kommer med en kniv. Montanelli skär genast loss remmarna.*)
Rivarez Ah, en frihet så god som någon! (*masserar sina handleder och börjar långsamt, gradvis röra och sträcka på lemmarna*)

Montanelli Hur länge har detta pågått?
polisen Sedan rymningsförsöket.
Montanelli Men det är ju en hel vecka!
polisen Vi kunde inte ta några risker...
Montanelli (sätter sig genast hos fången) Signor Rivarez, jag hade ingen aning om detta. Inga brott kan urskulda en sådan skändlig behandling av en fånge.
Rivarez Säg det till kommandanten.
Montanelli (hårt, till polisen) Försvinn! Jag vill tala ensam med fången!
polisen (förlägen, till soldaten och fångvaktaren) Kom. (De går.)
Rivarez Ni misslyckas med att avrätta mig gång på gång. Jag trodde nästan att den passiva misshandeln av mig skedde med ert goda minne efter min oförsynthet senast. Man har försökt svälta ihjäl mig med dålig mat, stuka min hälsa med brist på motion, få mig att ge upp med att fjättra mig fast vid sängen och ständigt försökt få i gång en krigsrätt mot mig.
Montanelli Jag har konsekvent motstått det sista. Allt det andra kände jag inte till. Hade jag vetat hade jag ingripit.
Rivarez Ni har väl ingen makt över soldaterna, ers eminens?
Montanelli Nej, det har jag inte, men detta är mitt eget biskopspöme, och mitt inflytande gäller när det finns anledning att tillgripa det.
Rivarez Ni kom nästan för sent denna gång. Om ni väntar ännu längre nästa gång är risken att ni får mera blod på ert samvete.
Montanelli Vad menar ni?
Rivarez Inbillar ni er att jag inte vet? Kommandanten vill till varje pris få mig inför krigsrätt och avlivad före Corpus Christi, för annars kan festen leda till upplopp och blodvite för min skull. Endast ni kan hindra hans krigsrätt. Ni står inför dilemmat att antingen låta oskyldiga offras för mig, en fördömd folkuppviglare och ateist, eller låta mig dö, bara en värdelös spyfluga. Valet är väl enkelt? I själva verket, har ni något val?
Montanelli Jag är en gammal man, min son, och står mycket riktigt inför detta oerhörda dilemma. Jag tror dock att kommandanten överdriver. Ingen annan påstår att det kommer att bli upplopp på Corpus Christi.
Rivarez Men om det blir det? Vill ni då rädda en förbrytare för att låta er kyrkas soldater offras? Vad ska påven säga om det?
Montanelli Dilemmat är ert. Jag hänskjuter frågan till er. Ni får bestämma. Jag har tidigare erbjudit er ert liv i frihet, och trots er oerhörda fräckhet kan jag inte ta det tillbaka. Om ni väljer att bli räddad och eventuellt se andra offras för er, så ger jag er den friheten. Men försök sätta er in i min situation. Om ni väljer att offra er, att låta kommandanten få sin krigsrätt, så att ni åtminstone blir martyr för er frihets sak, så har ni den valmöjligheten.
Rivarez Ni försöker göra det lätt för er, ers eminens.
Montanelli Vad menar ni?
Rivarez För att slippa ta beslutet själv flyttar ni över ansvaret på mig. Det är fejt, ers eminens. Men så fungerar kristendomen. I stället för att själv ta på sig ansvar för liv, moral och öde tar den kristne sin tillflykt till Gud eller Jesus och skjuter ifrån sig sitt ansvar till en inbillad högre instans, som inte på något sätt kan garanteras att ens finns. Det är barnsligt, det är ömkligt, det är oförsvarligt, och framför allt är det ansvarslöst och menlöst i sin patetiska verklighetsflykt. Ni kommer inte undan, ers eminens. Ni måste fatta beslutet om liv och död för mig och för andra alldeles själv.
Montanelli Jag kan inte fatta ett sådant beslut. Jag är präst. Jag är bara ansvarig för själar, inte för liv och död.
Rivarez Och i det här fallet kan ni inte hänskjuta ansvaret till Gud, så ni gör det till mig i stället. Tror ni inte jag har varit med om det förut? Tror ni inte att jag känner er? All er kyrklighet är bara svaghet och obeslutsamhet och vilshenhet.

Montanelli Ni talar till mig med en besynnerlig röst och myndighet, som om ni alltid hade känt mig. Det gjorde ni redan i kyrkan.

Rivarez Ers eminens, minns ni för länge sedan, om ni var obeslutsam inför om ni skulle fara till Rom eller inte för att motta ert biskopsdöme? Redan då försökte ni överflytta ansvaret på mig. "Ett enda ord, min son, och jag stannar här."

Montanelli (som slagen av blixten) Det är inte sant! (*tar sig för ögonen*) Vad som helst men inte detta! (*reser sig, förfärad, går till fängelsegluggen, tittar ut, stirrar skräckslaget tillbaka på Arthur*) De där blåa ögonen, din mors egna ögon! Hur kunde jag blunda för deras genomträngande skärpa, som alltid såg ner i botten av min själ! Hur kunde jag undgå att känna igen dig! Efter alla dessa år! Och så totalt förändrad! Allt är oigenkännligt utom ögonen – sättet, jargongen, vanställdheten, inbilskheten, den omfattande masken som maskerade allt, den groteska attityden, det oförsonliga gudsbespotteriet, jag såg bara masken, jag såg inte dig, och ändå anade jag hela tiden en människa bakom all förvridenheten, ett hjärta under all mänskofientlighet, en själ begravnen levande... Du har kommit tillbaka, Arthur. Du lever, min son.

Arthur Jag dränkte bara min själ, men det har ständigt kostat mig allt utom själva livet. Och till slut, när du äntligen känner igen mig, har jag knappast ens det kvar...

Montanelli (omfamnar honom) Hur kunde en så ädel själ fara så illa! Jag har grubblat över det varje dag sedan dess. Jag har aldrig upphört att plåga mig med ditt fall, Arthur. Du var min enda idealstudent. Vad förvred dig till en sådan total motsats i anarkistisk bitterhet utan gränser för sin omänskliga obeveklighet?

Arthur Din kyrka bedrog mig, fader. Den lurade mig till att förråda mina bästa vänner. Den gjorde mig till förrädare mot mina egna genom det gudlösaste svek, då din ställföreträdare bröt min bikts insegel.

Montanelli Var det Cardi?

Arthur Ja.

Montanelli Jag minns. Det var mitt fel. Jag fick honom att göra det för att rädda dig.

Arthur Det kastade mig ner i helvetet, fader. Jag har varit fördömd sedan dess. Det fanns ingen jag trodde så mycket på som dig och kyrkan, ty du var kyrkan för mig, och du var bäst i världen. Och genom att använda bikthemligheter politiskt föll hela kyrkan för mig, och jag kunde bara hålla dig ansvarig.

Montanelli Min son, detta är för mycket. Du skakar. Du är sjuk. Du har utsatts för misshandel. Ingen av oss kan uthärda detta. Chocken är för stark för oss båda. Låt oss gå till vila och hämta oss till i morgon.

Arthur Det är nu eller aldrig, padre. Vi har bara detta ögonblick av evigheten. Det är sanningens ögonblick. Vi står inför möjligheten att själva avgöra vårt öde. Vi står till doms här och nu. Missa inte tillfället, fader, till vår räddning.

Montanelli Vad vill du?

Arthur Du överlät åt mig beslutet att ha mig död eller levande. Beslutet är ditt, padre. Jag är i dina händer, och ditt öde är mitt. Jag förelägger dig min flyktplan och erbjuder dig din själs frälsning.

Montanelli Vad pratar du om?

Arthur Mina vänner kommer att rädda mig. Allt är redan planerat, och det blir en enkel match på Corpus Christi-dagen. Om du hjälper till kan vi till och med undvika blodbad. Kom med oss ut till friheten.

Montanelli Jag är präst, Arthur. Jag kan inte överge kyrkan.

Arthur Då måste du överlåta mig åt krigsrätten.

Montanelli Nej!

Arthur Du måste välja. Livet eller döden? Livet för oss båda eller döden för oss båda? Släpp din kyrka, och livet börjar på nytt! Jag skall ta hand om dig. Vi skall ta hand om dig. Allt vad du behöver göra är att säga nej till alla dina lögner och försvinna.

Montanelli Jag ska gärna göra allt vad jag kan för att hjälpa dig fly, men jag kan inte svika kyrkan.

Arthur Då måste du uppoffra mig.

Montanelli Tortera mig inte, min son! Jag har just fått dig tillbaka, och då kan du inte hota mig med att försvinna i döden igen!

Arthur Jag ger dig en möjlighet att rädda dig ur all din förljugenhet. Jag kan inte se kristendomen som något annat än som ett enda stort världsbedrägeri. Jesus må ha levat och lidit och allt det där, men hans mening fuskades bort från början av etablerarna av hans kyrka, som sedan etablerade dess lögnen som dogmer, dess trosbekännelser som schismatiska insegel på dess absurditet, dess skräckpropaganda som mentalt slaveri och dess inkquisition som terrorvälde för utrotning av människans naturliga rätt att åtminstone få tänka fritt. Lämna det och bli människa! Erkänn din son, och var inte så grym och omänsklig som det där belätet i er vidskepelse som lät offra och korsfästa sin ende son!

Montanelli Jag kan inte tänka klart. Jag är en gammal man...

Arthur Och vi är ungdomen och livet! Vi är framtiden! Du kan inte försvara döden mot livet!

Montanelli Min son, du är för radikal. Det måste finnas en medelväg.

Arthur Nej, det finns ingen medelväg! Antingen förkastar man lögnen eller blir dess offer med bara olycka som resultat!

Montanelli Ge mig betänketid...

Arthur Nej, far! Nu eller aldrig! Livet eller döden! Friheten eller trældomen! Sanningen eller lögnen!

Montanelli (*vacklar upp*) Detta är för mycket.

Arthur Du vacklar.

Montanelli Du säger att din frihet redan är förutbestämd, och att de dina skall storma kastelet på Corpus Christi, och att bara din avrättning kan undvika det?

Arthur Ja!

Montanelli Då hade kommandanten rätt.

Arthur Vad beslutar du?

Montanelli Jag beslutar ingenting. Jag måste få tänka över saken. Du måste ge mig möjligheten att fina ut en oblodig medelväg.

Arthur Tror du inte jag själv har försökt finna oblodiga kompromisser? Jag är i ständigt krig mot lögnen, fader, och det kriget måste vara oförsonligt och kompromisslöst. Jag kan inte backa från sanningen, fader. Då sviker jag den, som din kyrka svek mig. Allt har jag förlorat utom min grundläggande kompromisslöst sanningsälskande idealism.

Montanelli Skona mig, min son. Jag orkar inte mer just nu. (*vacklar ut från cellen.*)

Arthur Padre! Padre! (*Kardinalen flyr.*)

Överge mig inte en gång till! (*brister ut i förtvölrad gråt*)

Scen 2.

Fabrizi Krigsrätten har ägt rum.

Riccardo Med kardinalens välsignelse?

Fabrizi Kardinalen har stängt in sig och är inkommunikabel. Kommendanten har utnyttjat tillfället till att genomföra krigsrätten på eget bevåg.

Lega Då är allt hopp ute.

Martini När blir avrättningen?

Fabrizi I morgon.

Galli Är de inte något stressade? Krigsrätt idag och avrättning i morgon. Hur lång tid tog processen?

Fabrizi Tjugo minuter.
Galli Inget försvar tilläts naturligtvis, och inga vittnen utom åklagarens?
Fabrizi Naturligtvis.
Martini Jag hinner ännu tala med några av soldaterna. Ännu finns det hopp.
Riccardo Och signora Bolla?
Fabrizi Vi har inte hört det sista av Spyflugan ännu.

Scen 3. Kassellets exekutionsgård.

Soldaterna marscherar in med fången. Kommendanten (polis 1) leder det hela.

Rivarez Kom ihåg, herr kommendant: ingen ögonbindel!
polisen Ställ upp fången! (*Rivarez ställs med ryggen mot muren. De sex soldaterna i patrullen gör sig redo att skjuta.*)
Rivarez Vilken strålande vacker dag för en avrättning!
polisen Håll käften! Lägg an!
Rivarez Sikta nu noga! Kommendanten blir ledsen om ni missar!
polisen Fången håller tyst! Sikta!
Rivarez Vi ses på andra sidan, grabbar!
polisen Fyr!
(Alla skjuter – bredvid. Rivarez ser sig förvånad omkring.)
Rivarez (slutligen) Vilken miss!
polisen (högröd) Vad är detta? Kan ni inte sikta? Driver ni med mig, era krukor? Är ni tubbade?
Rivarez Låt mig sköta det, herr kommendant. Ni har tydligen inte det rätta greppet. Seså, kamrater, försök nu en gång till. Ta upp era gevär och ta om det från början, så att vi snabbt kommer ifrån den här pinsamma tillställningen...
en präst (dyker upp) Du milde, jag kom nästan för sent. (*skyndar fram till Rivarez*) Än är det inte för sent, min son! Det är aldrig för sent att ångra sina synder... (*lyfter krucifixet*)
Rivarez Vem har släppt in den här pajasen? Du stör föreställningen, pajas!
prästen Men betänk då, min stackars vän, vilken katastrofal sak det vore att dö utan absolution och sista smörjelsen! Du skall ju få träffa din skapare inom nästa ögonblick, och det gäller att göra sig ren nog att möta honom....
Rivarez Åt sidan, stolle, så att soldaterna kan sikta! Eller vill du dela grav med mig?
polisen Ni står i vägen, padre.
prästen Herre Gud! (*korsar sig*)
Rivarez Svär inte så, padre. Svära kan ni göra i kyrkan.
polisen Få äntligen prästen ur vägen! (*lägre*) Det här är ju rena farsen!
Rivarez Det är det jag menar, överste, så det är bäst att överlåta det åt mig. Lägg nu an, kamrater, lugnt och säkert, och sikta inte på er kommendant eller prästen utan rakt på mig, så att jag äntligen får dö. Det är ju det som är meningen, eller hur?
polisen Det här är oacceptabelt! (*vrålar*) Fyr!
(De sex soldaterna skjuter, några missar, några träffar delvis.)
en soldat Jag kan inte! (*kastar ifrån sig geväret. Rivarez segnar ner. Prästen skyndar fram.*)
polisen Är han död?
prästen Inte riktigt ännu.
polisen Det här är ju outhärdligt. (*Det bultar på porten. En soldat skyndar till.*)
prästen Ge er en chans till det eviga livet, min son. Kyss korset, och du är räddad.
soldat 2 (skärrad) Herr överste, det är kardinalen!
polisen Släpp för all del inte in honom!
soldat 2 För sent.

Montanelli (tränger sig in) Vad är detta? Har ni genomfört krigsrätt och exekution utan mitt bemyndigande, herr kommendant?

polisen Ni gav mig inget val. Ni var inte anträffbar, och i morgon är Corpus Christi.

Montanelli (struntar i honom, skyndar fram till Rivarez) Min son! Är han död?

prästen Inte riktigt ännu.

Montanelli Kan han räddas? Min son! Detta var det sista jag ville!

Rivarez (döende, vaknar till) Padre, är er Gud nöjd nu? (dör)

Montanelli Nej! (bryter samman)

polisen Få för all del bort kardinalen härifrån!

Montanelli Nej! (vill omfamna Rivarez och blodar ner sig)

polisen Hjälp honom bort, soldater!

(Några av soldaterna skyndar till och hjälper upp kardinalen, som är i upplösningstillstånd, och försöker få honom bort med sig.)

Skaffa för Guds skull bort det där blodiga liket!

(Två soldater bär upp Rivarez' kropp och lämpar ner den i en färdiggrävd grop.)

Nu slipper vi åtminstone bråk i morgon!

(Tre soldater har fått ut kardinalen med prästen, och de andra försvinner också, och kommendanten går sist ut och dammar av sina händer.)

Scen 3. I katedralen.

Montanelli (uppträder i predikstolen) Mina vänner, i min Corpus Christi-predikan måste jag beröra en händelse som berört oss alla igår, när den kände ateisten och revolutionären Felice Rivarez avrättades utan min kännedom efter en summarisk krigsrätt som ägde rum trots mina protester, vilket tveklöst gjort den av oss alla kände Felice Rivarez till en martyr för sin sak, vilket bådär illa för den rådande ordningen och definitivt heralderar en ny. Ingen visste vem denne Felice Rivarez var utom jag. Han var i själva verket en engelsman vid namn Arthur Burton av en känd skeppsbyggarfamilj verksam i Livorno sedan flera decennier.

För att alls kunna lysa frid över martyrens minne måste jag börja med att ge honom rätt. Han hade rätt i sitt politiska ställningstagande mot kyrkan, vari han hävdade att kyrkan inte har något med politik att göra. Det samma gjorde redan Dante. Han hade rätt i sitt fördömande av alla kyrkans avarter i form av etablerad vidskepelse, inkvitation och anspråk på ofelbarhet. Han hade rätt i att Kyrkostaten inte har något politiskt existensberättigande. Han hade rätt...

en församlingsmedlem (bland publiken, reser sig) Prästen är ju galen!

Montanelli Han hade rätt...

en annan (på samma sätt) Det här vill vi inte höra på. (tågar ut)

fler och fler Kardinalen är förryckt! Han måste vara sjuk! Han har blivit tokig!

Montanelli (tar sig plötsligt för pannan) Min son! Min son! Varför har du övergivit mig!

(flera präster skyndar till, bland andra fängelseprästen, hjälper kardinalen bort från predikstolen, tar hand om honom och leder honom bort, knäna viker sig under honom, men de får ut honom...)

Gemma (till Martini, båda vid sidan av publiken) Det har gått långt när till och med kyrkan ger ateisten rätt.

Martini Vi har bara börjat, Gemma. (försvinner ut med Gemma)

ortodoxa skärtorsdagen i Athen, 16.4.2009